

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1

WOS VERİLERİNE GÖRE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONULU AKADEMİK
ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (1975-2024)

Dr. Gökhan BAK*

* Bağımsız Araştırmacı

e-posta: gokhanbak2010@hotmail.com

ORCID 0000-0003-4520-0930

ÖZ

Temel hak ve özgürlükler arasında önemli bir yere sahip olan ifade özgürlüğü, demokratik toplumların anayasalarında ve insan hakları metinlerinde yer alarak güvence altına alınmıştır. Bu araştırma, ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların geçmişten günümüze yapısını ve gelecekte olası eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden mevcut durumu belirlemek amacıyla yapılan durum çalışması ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, WoS veri tabanında "tüm alanlar" bölümüne "ifade özgürlüğü" kelimesi yazılarak tarama yapılması sağlanmıştır. Tarama sonucu ortaya çıkan 5662 akademik çalışma farklı değişkenler açısından incelenmiş ve yorumlanmıştır. VOSviewer yazılım aracı yardımıyla veriler görselleştirilmiş ve ağ haritaları elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ifade özgürlüğü konusunda ilk çalışmanın 1975 yılında, en güncel çalışmanın ise 2024 yılında kaleme alındığı görülmüştür. WoS kategorilerine göre en fazla hukuk kategorisinde ve yoğunlukla makale türünde yer alan eserlerin büyük oranda ESCI indekslerinde yazıldıkları belirlenmiştir. Londra Üniversitesi'nin akademik araştırmalarının en yoğun gerçekleştiği kurum olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmalar büyük oranda İngilizce yazılmıştır. Sosyal bilimler ve hukuk departmanlarının çalışmalarına en fazla katkıda bulunan departman oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İfade Özgürlüğü, WoS Veri Tabanı, Bibliyometrik Analiz, VOSviewer Yazılım Aracı.

Jel Kodları: K10, C49.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ACADEMIC STUDIES ON FREEDOM OF EXPRESSION
ACCORDING TO WOS DATA (1975-2024)

ABSTRACT

Freedom of expression, which has an important place among fundamental rights and freedoms, is guaranteed in the constitutions and human rights texts of democratic societies. This research was conducted to determine the structure of academic studies on freedom of expression from past to present and possible trends in the future. The research was conducted with a case study, which is one of the qualitative research designs to determine the current situation. In this context, the WoS database was searched by typing the word "freedom of expression" in the "all fields" section. The 5662 academic studies that emerged as a result of the search were analyzed and interpreted in terms of different variables. With the help of VOSviewer software tool, the data were visualized and network maps were obtained. As a result of the research, it was observed that the first study on freedom of expression was written in 1975 and the most recent study was written in 2024. According to the WoS categories, it was determined that the studies were mostly in law category, generally their document type were article, and mainly have ESCI index. It was concluded that the University of London is the institution where most of academic research were conducted. The studies are mostly written in English. It has been determined that the social sciences and law are the departments that contribute the most to the studies.

Keywords: Freedom of Expression, WoS Database, Bibliometric Analysis, VOSviewer Software Tool.

Jel Codes: K10, C49.

Geliş Tarihi/Received: 16.04.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 03.06.2024

Yayın Tarihi/Printed Date: 30.06.2024

Kaynak Gösterme: Bak, G. (2024). "WoS Verilerine Göre İfade Özgürlüğü Konulu Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (1975-2024)". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(12) 166-194

GİRİŞ

Yazının bulunmasıyla birlikte sözle ifade edilen düşünceler, parşömenlere veya deri parçalarına yazılarak farklı şekillerde ifade edilmeye başlamıştır. İlerleyen dönemlerde yazılı olarak açığa vurulmak istenen düşünceler olsa da yazarlar ve siyasal iktidar arasında gerilim yaşanarak, iktidarın güdümünde yazılması yönünde sürekli uyarılara maruz kalınmıştır. Tüm bu yaşanan gerilim ve olumsuzluklara rağmen düşünceleri başkalarına aktarma ve düşünceleri ifade etme gayreti sona ermemiş, bu savaş uluslararası alana taşınmıştır (Özbey, 2013:94-95). İfade özgürlüğü kavramı, ulusal ve uluslararası yargı organları tarafından sayısız kararlar verilmesine ve içtihatlarla rağmen güncelliğini halen korumaktadır. Temel hak ve özgürlükler içerisinde en çok tartışmalı alanlarda yer almaktadır (Tumay, 2020:121).

İfade özgürlüğü diğer pek çok hak ve özgürlüklerin varlığı için gereklidir. Bu yüzden birincil öneme sahiptir (Biol, 2013:44). İfade özgürlüğü, demokratik toplumlarda varlığı hissedilen, özgür birey ve özgür bir toplum olmanın en mühim öğelerinden biridir (Şen ve Şen, 2015:132). Temel hak ve özgürlükler arasında ifade özgürlüğü öncelikli bir yere sahiptir. İfade özgürlüğü olmadan diğer temel hak ve özgürlükleri kullanmak imkansız hale gelmektedir. Bireylerin yeni fikirleri ortaya koymasına zemin hazırlamasının yanı sıra toplumda bir yer edinmesine yardımcı olan bir olgudur (Duran, 2006:58).

İfade özgürlüğünün temel prensipleri vardır. Bu prensiplere bakıldığında; kimlerin ne şekilde yararlanacağı, sınırlıkları ve neden gerekli olduğu görülmektedir. İfade özgürlüğünün temel prensipleri; ifade özgürlüğünden herkesin yararlanması gerektiğini, demokratik toplumların temeli olduğunu, düşünce araçlarının da ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, belli meşru araçlar için sınırlandırılabilirliğini, devletin sınırlamada takdir yetkisine sahip olduğunu fakat bunun sınırsız olmadığını, sınırlamanın hukuk tarafından öngörülmesi gerektiğini, sınırlama özelliğinin inceleme konusu yapılabildiğini, demokratik toplumlarda sınırlamanın gerekli olduğunu ve amaçlarla orantılı olması gerektiğini, görev ve sorumluluklarla birlikte kullanılmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir (Bozkurt ve Dost, 2002:51-55). Demokratik toplumlarda temel değerlerden biri olan ifade özgürlüğü, bireylerin hareket etme, inanma ve düşünme hakkının muhafazası için elzemdir. İfade özgürlüğünün muhafazası herkesin sorumluluğundadır. İfade özgürlüğünün geliştirilmesi, korunması ve güçlendirilmesi, insan hakları standartlarının yükseltilmesi yolunda bir fırsat olarak değerlendirilerek hareket edilmelidir (Karadağ, 2024:341). İfade özgürlüğü konusunda, birçok bilim dalını kapsayan akademik çalışmalar yapılmakta ve bu konu günümüzde güncelliğini halen korumaktadır. Geçmişten günümüze birçok konunun sistematik bir düzlem üzerinde farklı değişkenler açısından incelenmesine olanak tanıyan bibliyometrik çalışmalarla, araştırmacılara yapılan çalışmaların profilleri çıkarılmaktadır.

Dünyada bibliyometrik çalışmalar 1950'lerde başlamıştır (Wallin, 2005). Türkiye'de ise ilk bibliyometrik çalışma 1970 yılında A. Kemal Özinözü tarafından kaleme alınmıştır. 1990'lı yıllara kadar çok fazla bibliyometrik araştırma yapılmasa da 1990'lı yıllardan sonra bibliyometrik çalışmalarda giderek artan bir eğilim yaşanmıştır (Al, 2008). "Bibliyometrik analiz, bilimsel çalışmaları (ülke, kurum, alanyazın, dergi, bilim insanı vb.) bazında incelemeye olanak sağlayan bir tekniktir. Bibliyometrik analiz içerik analizi ya da doküman analizinden farklı olarak bir alandaki çalışma dinamiklerini, değişimleri, araştırma yeniliklerini ve eğilimleri göstermesi yönüyle oldukça işlevseldir" (Karagöz ve Şeref, 2019:135). Araştırmaların farklı parametreler bakımından incelenmesini sağlayan bibliyometrik araştırmalar, incelenen çalışmaların geçmişten günümüze durumunu ele almasının yanı sıra geleceğe dair bilim politikalarının oluşturulmasına da zemin hazırlar (Pritchard, 1969). Bir bakıma akademik çalışmaları tarihsel bir yaklaşımla ele alır ve geleceğe dair yapılacak çalışmalara yol göstericidir (Eşidir ve Gültekin, 2023:64).

“Bibliyometrik araştırmalar yayınların farklı yöntemlerle analiz edilmesine ve bilimsel amaçlı çalışmaların değerlendirilmesine olanak sağlayan araştırmalardır. Bu bağlamda bibliyometrik yöntemler, bilimsel çalışmaların sonuçlarının ve etkinliğinin ölçülmesini sağlar. Bibliyometrik araştırmalar, bilim dallarının kendi alanlarındaki yayın yeterliliğini; yayın sayısı, yayın niteliği, yayın yapılan dergilerin ait olduğu indekslerin seçimi gibi ölçütler ışığında değerlendirerek, geleceğe yönelik bilim politikalarının oluşturulmasına yardımcı olur” (Alkan, 2014:42). Hem bilim alanı hem de akademisyenler için akademik bir harita niteliğinde olan bibliyometrik araştırmalar, belirli dönemlere ilişkin durumların analizini yapmasının yanı sıra akademik çalışmaların profilini de belirlemektedir (Demir Askeroğlu, 2018:191). Akademik çalışmaları kaleme alanların kıyaslanmasından ziyade üzerinde çalışılan kavramların kıyaslanmasına odaklanan ve de tasnif edilmesine yardımcı olan bir tekniktir (Castillo-Vergara vd., 2018:1). Bibliyometrik analiz sayesinde bilimsel çalışmalar yazar ismi, yöntem, atıf, anahtar kelime gibi birçok değişken açısından analiz edilir (Al ve Coştur, 2007).

Farklı programlar, farklı yazılım araçları kullanılarak bibliyometrik araştırmalarda veriler görselleştirilmektedir. Araştırma kapsamında, sıklıkla kullanılan yazılım araçlarından VOSviewer paket programından istifade edilmiştir. “Bir metin madenciliği uygulaması olan VOSviewer programı ile dergilerin bibliyometrik analizi, belirli konu alanlarının analizi, çalışmalardaki kelime yoğunluklarının belirlenmesi amacıyla analizler, web siteleri içeriklerinin analizi, öğrenci performanslarının analizi, tezlerin analizi ve ortak yazarlık ile ilgili analizler gerçekleştirilebilir” (Artsın, 2020:352). VOSviewer yazılım aracı sayesinde veriler görselleştirilmiş ve bibliyometrik haritalaması yapılmıştır. “Bibliyometri alanında önemli bir araştırma yaklaşımı olan bibliyometrik haritalama ise, belirli bir alanda geniş bir yelpazedeki bilimsel çalışmaların analiz edilmesini ve görselleştirilmesini içeren bir program veya yazılım temelli analiz tekniğidir” (Arslan, 2022:35).

Bibliyometrik araştırmalarda birçok veri tabanından veriye erişim sağlanmaktadır. Bu bağlamda, Scopus ve WoS en fazla tercih edilen veri tabanlarıdır (Kızıloğlu, 2022:460). Scopus ve WoS veri tabanlarının yanı sıra Google Scholar da en fazla kullanılan veri tabanları arasında yer almaktadır (Karagöz ve Şeref, 2019). Literatür taramasının sistemli bir şekilde yapılmasına yardımcı olmasının yanı sıra güvenilir bir yapıya sahip olması WoS veri tabanının seçiminde etken rol oynamaktadır (Zupic ve Čater, 2015). Çalışmamızda WoS veri tabanı tercih edilmiştir.

Mevcut durumu ortaya koymak amacıyla tarama modeliyle gerçekleştirilen bu çalışmada veri toplama tekniği olarak belge/doküman incelemesinden istifade edilmiştir. Araştırılmak istenen konular ve olgular üzerinde bilgiye erişim sağlanmasının yanı sıra yazılı materyallerin çözümü de doküman incelemesi sayesinde yapılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:189). Doküman incelemesi ile WoS (WoS, 2024) veri tabanından alınan veriler, bibliyometrik analiz ve içerik analiz ile çözümlenmiştir.

1. İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü bireysel ve toplumsal olarak ele alınan çok boyutlu bir kavramdır. Bireysel olarak bakıldığında, insanın gelişimini sağlaması adına düşünebilmesini ifade eder. Düşünmek insana bir özgürlük kazandırır. Toplumsal olarak bakıldığında ise, ifade özgürlüğü demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülür (Baloğlu, 2006:26). İfade özgürlüğü, birçok öge özgürlüğünü içinde barındırır. “İfade özgürlüğü, düşünce ve kanaate sahip olabilmenin yanında bu düşünceyi açıklama, bu paralelde haberdar olma ve haberdar etme özgürlüklerini de içermektedir. Bu minvalde ifade özgürlüğü bireylerin serbest şekilde bilgiye ve habere ulaşabilmesi, sahip olduğu kanaatten dolayı kınanmaması, bunları başkalarına çeşitli vasıtalarla serbest şekilde aktarabilmesi anlamına gelir” (Orallı, 2022:544-545).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 1. fıkrasında ifade özgürlüğünün tanımı, 2. fıkrasında ise ifade özgürlüğünün sınırlandırılması yer almaktadır. İlgili maddenin birinci fıkrasına bakıldığında, bireylerin bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları ulaştırma özgürlüğüne sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu fıkra ifade özgürlüğü hakkının herkesin sahip olduğu bir hak olduğu, korunması ve kullanılabilmesi gerektiği belirtilmiştir. İlgili maddenin ikinci fıkrasına bakıldığında ise devletlerin ifade özgürlüğü hakkını bireylere kullandırsa bile bazı durumlarda bu hakka müdahale edebileceği ve sınırlama getirebileceği ifade edilmiştir. Yargı erkinin otorite ve tarafsızlığının korunması, suçun önlenmesi, kamu güvenliğinin sağlanması, genel sağlık ve ahlakın korunması, gizli bilgilerin açığa çıkmasının önlenmesi, başkalarının şeref ve haklarının korunması amacıyla ifade özgürlüğüne devletlerin müdahalede bulunabileceği açıkça belirtilmiştir (Bahçe ve Demir, 2017:45).

Yapılan literatür taramasında ifade özgürlüğüyle ilgili çok sayıda akademik çalışma yapıldığı görülmüştür. İfade özgürlüğü hukukçular ve siyaset bilimciler için disiplinlerarası çalışma alanına giren bir konu olarak ele alınan önemli bir kavramdır (Akgül, 2012:7). Siyaset bilimciler ve hukukçuların yanı sıra iletişim bilimciler de bu konuda birçok araştırma yapmıştır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda; ifade özgürlüğünün önemi, gerekliliği, kapsamı, sınırlıkları ve başka ülkelerle kıyaslamaları incelenmiş, demokratik toplumların temeli olduğu vurgulanmıştır.

İfade özgürlüğü konusunda her yıl çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Bu bölümde, literatürde yer alan ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar içerisinde sınırlı sayıda örnekler verilmiştir.

2002 yılında yapılan bir çalışmada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları açısından Türkiye'nin ifade özgürlüğü konusunda tutumu değerlendirilmiş, ifade özgürlüğünün ülke insanının yararına olacağı unutulmaması gerektiği ifade edilmiştir (Bozkurt ve Dost, 2002). 2012 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada ise, ifade özgürlüğü bağlamında 1961 Anayasası dönemin koşulları da dikkate alınarak incelenmiştir (Biol, 2013). Başka bir çalışmada, çeşitli ülkeler örneğinde hukuki krizlere yol açmış ofansif mizah kavramı ele alınmış, içtihatlar doğrultusunda hukuki sınırları tespit edilmeye çalışılmış, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir (Erdem, 2022). 2023 yılında yapılan bir araştırmada, dezenformasyonun ifade özgürlüğü üzerindeki etkileri incelenerek çözüm önerileri getirilmiştir (Şahin, 2023). 2023 yılında yapılan bir diğer çalışmada, birçok faydasının yanı sıra dezenformasyon yaparak ifade özgürlüğünü ihlal riski taşıyabilecek yapay zeka konusu incelenmiştir. Araştırma sonucunda, yapay zeka aracılığıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleler, oluşan sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konmuştur (Dost, 2023). Başka bir çalışmada, Endonezya'da ifade özgürlüğü, bilgiye erişim, siyasi katılım ve siyasi hakların korunması arasındaki etkileşim incelenmiştir. Farklı demografik özelliklere sahip 1500 katılımcıya anket uygulanan araştırma sonucunda, ifade özgürlüğü, bilgiye erişim, siyasi katılım ve siyasi hakların korunması arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğu görülmüştür (Fauzan vd., 2024).

Bibliyometrik çalışmalar içerisinde kitaplar, bildiriler, dergiler, makaleler, tezler incelenmekte, birçok değişken açısından bibliyometrik analize tabi tutulabilmektedir. Bir araştırmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan sağlık hukuku alanında yazılmış tezler betimsel tarama modeli ile incelenmiş, bibliyometrik profili ortaya konmak istenmiştir. Araştırma sonucunda, en fazla yüksek lisans düzeyinde çalışmaların yapıldığı, konu başlıkları açısından da yoğunlukla hasta haklarının ele alındığı görülmüştür (Uysal ve Ulusinan, 2020). Lisansüstü tezlerin incelendiği bir diğer çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan siyasi partiler hukuku ile ilgili tezlerin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, tezlerin büyük oranda devlet üniversitelerinde yazıldığı, yoğunlukla siyasi parti anahtar kelimesinin kullanıldığı, en fazla Prof. Dr. ünvanına sahip akademik personel tarafından tezlere danışmanlık yapıldığı belirlenmiştir

(Güler, 2021). Sosyal medya üzerindeki dezenformasyonun etkilerinin incelendiği bir araştırmada, 2010-2020 yılları arasında WoS veri tabanında yayımlanan 264 makale bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, 2017 yılından itibaren sosyal medya üzerinde dezenformasyon yayınlama eğilimlerinin arttığı görülmüştür. Sosyal medya kullanıcılarının dezenformasyon yayınlama eğilimlerinin, bireysel kullanıcıların siyasi görüşlerini ve algılarını etkilemek için kullandıkları, bunun da sosyal medya okuryazarlığı eksikliğinin bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Akram vd., 2022). 2023 yılında yapılan bir araştırmada, Google Akademik veri tabanında yer alan Türkiye’de Sosyal Medya Kanunu hakkında yazılan makaleler bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, makalelerin tümünün nitel araştırma yöntemleriyle ve tek yazarlı yazıldığı, en fazla çalışmanın da 2022 yılında kaleme alındığı görülmüştür (Ayer Öztok, 2023). 2023 yılında yapılan diğer bir çalışmada, Scopus ve WoS veri tabanlarında yer alan telif hakları ve ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar taranarak bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. İfade özgürlüğü kullanılırken telif hakkı ihlallerinin neler olduğu belirlenmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur (Modi vd., 2023).

2. Araştırmanın Yöntemi

Durum çalışması ile gerçekleştirilen bu araştırmada WoS veri tabanından elde edilen veriler bibliyometrik analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiş ve de yorumlanmıştır. İfade özgürlüğü konulu 5662 akademik çalışmanın bibliyometrik profili nasıldır? sorusuna cevap aranmıştır. Verilerin sunumunda şekiller, grafikler ve de tabloların yanı sıra bibliyometrik haritalama ile görselleştirme yapılmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, hem iletişim bilimlerinde hem de hukuk alanında önemli bir yere sahip ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların bibliyometrik profilini ortaya koymaktır. İfade özgürlüğü konulu çalışmaların, mevcut durumunun değerlendirilmesinin yanı sıra gelecekteki eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, başta hukuk, siyaset bilimleri ve iletişim bilimleri alanında araştırma yapan ve ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar konusunda bilgi edinmek isteyenlere yol gösterici nitelikte olması hedeflenmiştir. Ayrıca ifade özgürlüğü konusuna özel ilgi duyanlara literatürü tanınması adına yardımcı olması amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren, Örneklem ve Sınırlılıkları

Araştırmanın evrenini tüm veri tabanlarında yer alan ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar, örneklemini ise WoS veri tabanında yer alan ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Tüm veri tabanları içerisinde WoS veri tabanı amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiştir. Araştırma, WoS veri tabanından alınan verilerle sınırlandırılmıştır.

WoS veri tabanında yer alan ifade özgürlüğü konulu çalışmalar belirli parametreler açısından bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Bu bağlamda, ifade özgürlüğü konusunda yapılan akademik çalışmalarla ilgili aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuş, cevaplar aranmıştır:

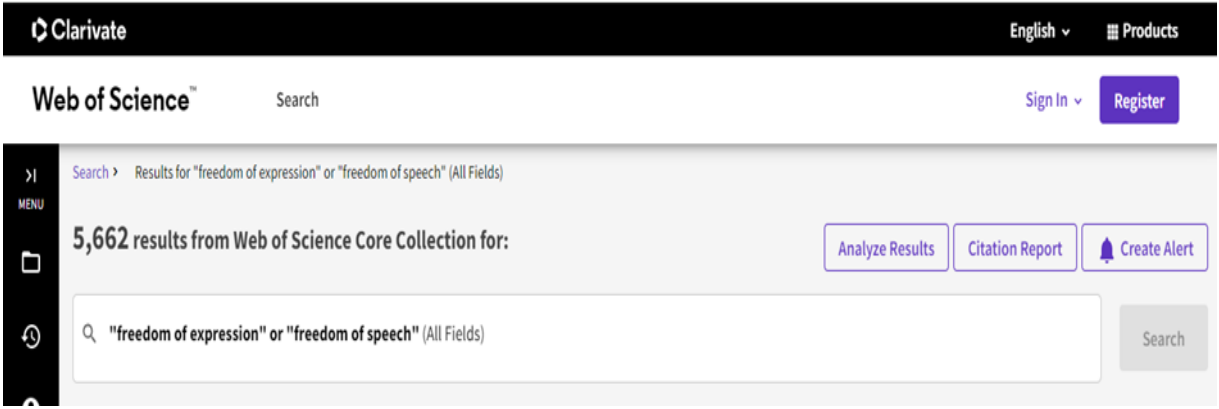
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların WoS kategorisine göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların türlerine göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların araştırmacı profillerine göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların WoS indeksine göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların kurumlara göre dağılımı nasıldır?

- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yazıldığı kurumların departmanlara göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yazı diline göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yazıldığı ülkelere göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların araştırma alanlarına göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların finansman desteği sağlayan kuruluş bilgilerine göre dağılımı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yıllara göre atıf dağılımları nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu en eski ve en güncel yazılan akademik çalışma bilgileri nelerdir?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların ortak yazar ağı nasıldır?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların anahtar sözcük birlikteliği ağ haritası nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların doküman atıf ağı nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yazar atıf ağı nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların ülke atıf ağı nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların kaynak bibliyografik eşleşme ağı haritası nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların kurum/organizasyon bibliyografik eşleşme ağı haritası nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların yazar ortak atıf ağı haritası nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların referans ortak atıf ağı haritası nedir, neyi ortaya koyar?
- İfade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların kaynak ortak atıf ağı haritası nedir, neyi ortaya koyar?

Elde edilen bulgular şekil, tablo, grafik ve de bibliyometrik haritalama olarak sunulmuştur.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

İfade özgürlüğü konusunda yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik profilini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada, WoS veri tabanında yer alan bütün bilim alanlarını içinde barındıran akademik çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda, yapılan literatür taraması sonucunda ifade özgürlüğü anlamına gelen anahtar kelimeler belirlenmiştir. All fields bölümüne ifade özgürlüğü anlamına gelen “freedom of speech” or “freedom of expression” yazılarak arama yapılmıştır. 8 Mayıs 2024 tarihinde yapılan tarama sonucunda 5662 akademik çalışmaya erişim sağlanmıştır (Resim 1). Araştırma; çalışma başlığı, özet, anahtar kelimeler gibi bölümleri de kapsayan tüm alanlar taranarak elde edilmiştir. Tarama sonucunda ifade özgürlüğü ile ilgili ulaşılan veri setinin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmış, bilgilerin doğru olduğu kabul edilerek araştırma tamamlanmıştır.

Clarivate English Products

Web of Science™ Search Sign In Register

Search > Results for "freedom of expression" or "freedom of speech" (All Fields)

5,662 results from Web of Science Core Collection for:

Analyze Results Citation Report Create Alert

Q "freedom of expression" or "freedom of speech" (All Fields) Search

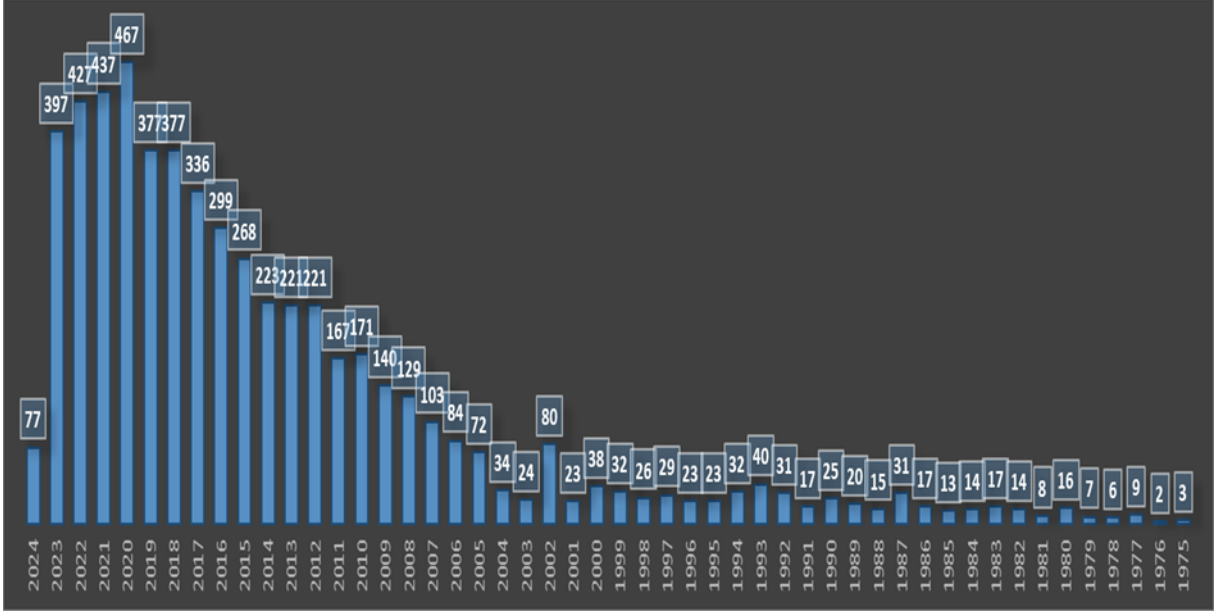
Resim 1: WoS Arama Sonucu Ekran Görüntüsü

Akademik çalışmaların WoS kategorilerine göre dağılımına bakıldığında, en fazla Hukuk kategorisinde yer aldıkları görülmektedir (Bilgi Görseli 1). % 31.6'lık oranda Hukuk (Law) kategorisini (f:1790) sırasıyla, % 15.20'lik oranda İletişim (Communication) kategorisi (f:860) ve ardından % 11.10'luk oranda Politika Bilimi (Political Science) kategorisinin (f:630) takip ettiği dikkati çekmektedir.

Bilgi Görseli (Treemap Chart/ Ağaç Haritası Grafiği) 1. WoS Kategorilerine Göre Dağılımı

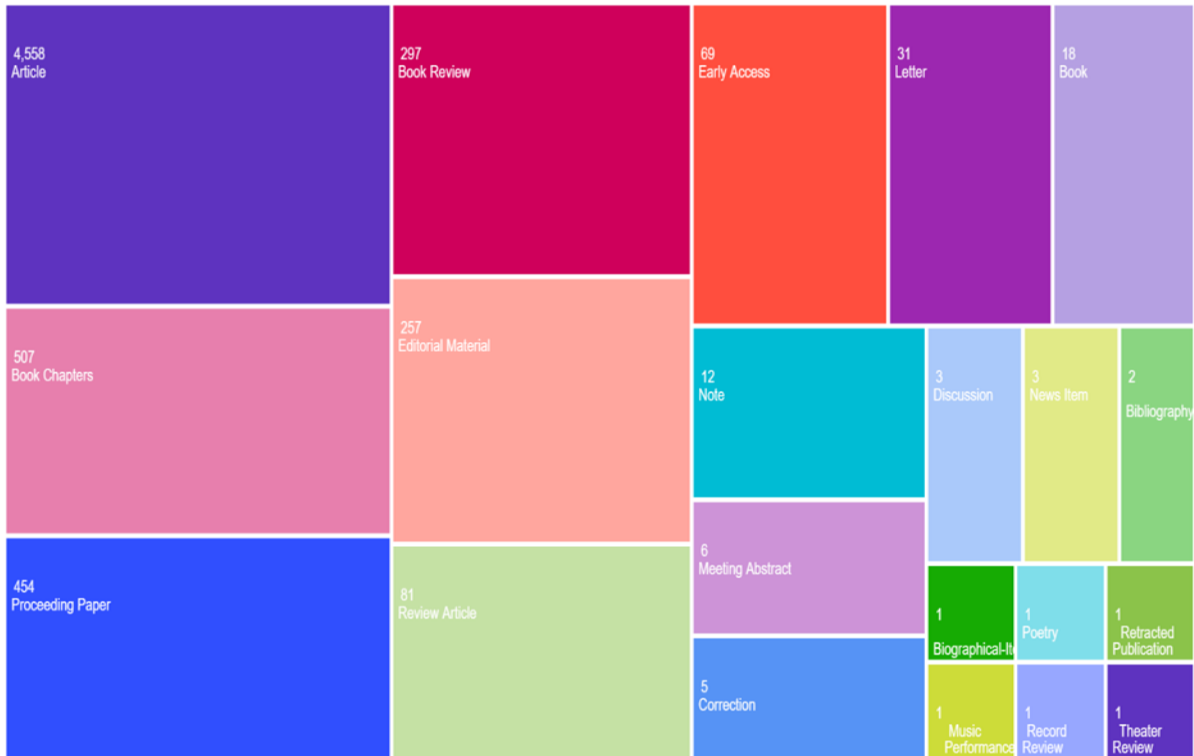
İlk akademik çalışmanın 1975 yılında (Gallot, 1975), en güncel çalışmanın ise 2024 yılında (Lemoine, 2024) yapıldığı Grafik 1’de görülmektedir. Grafik 1’de yer alan bilgiler doğrultusunda, akademik yayınların 2003 yılından itibaren giderek artan bir eğilim içerisinde olduğu, 2011 yılında düşüş yaşadığı ve 2012 yılında tekrar yükselişe geçtiği, 2021 yılından itibaren tekrar azalan bir eğilim sergilediği göze çarpmaktadır.

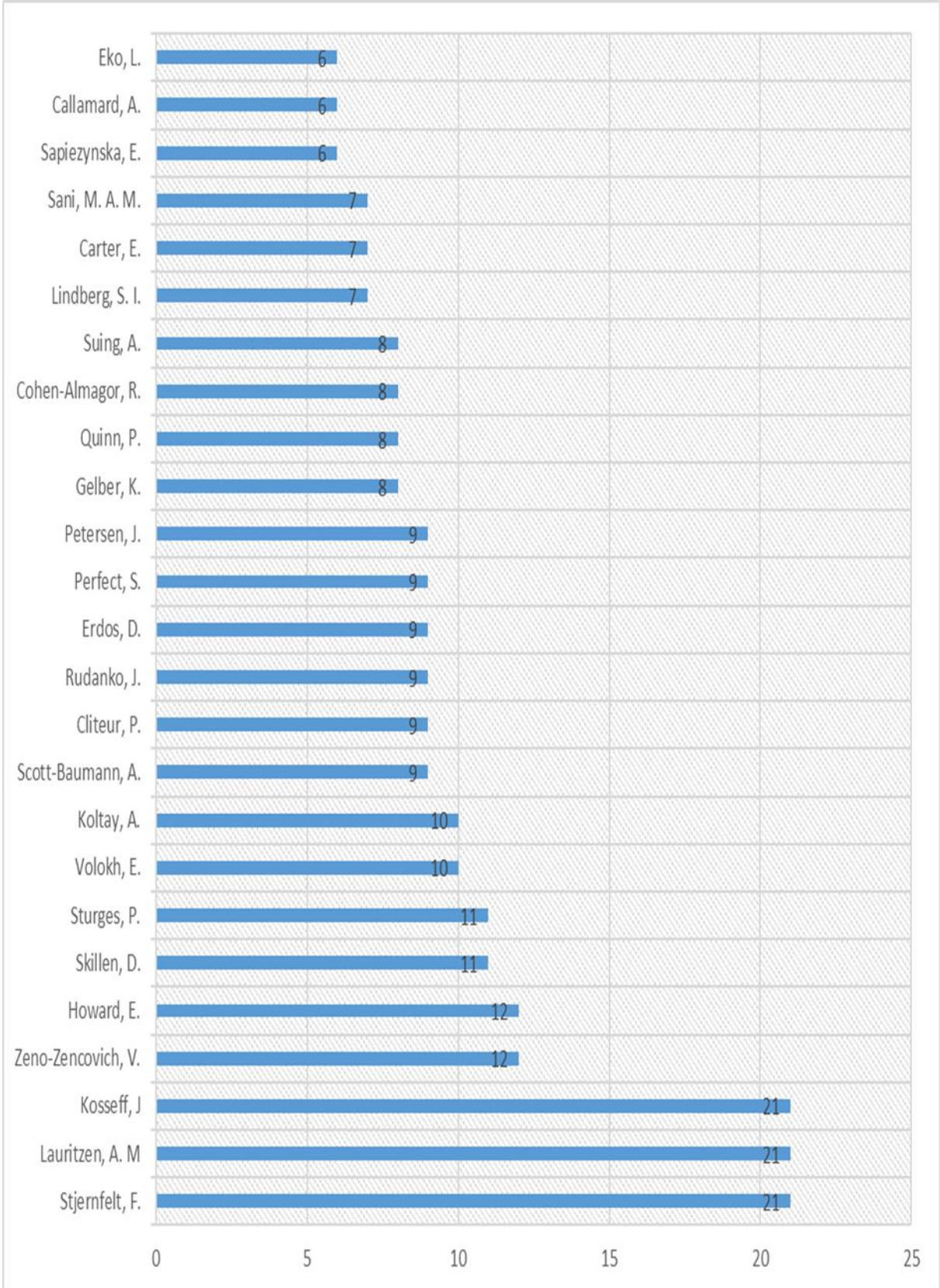
Grafik 1. Akademik Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı (1975-2024 Yılı Arası)

Akademik çalışmaların türüne göre bakıldığında; en fazla makale türünde yazıldıkları görülmektedir (Bilgi Görseli 2). % 80.5’lik oranda makale (f:4558) türünü, % 9.0’lık oranda kitap bölümü (f:507) ve % 8.0’lık oranda bildiri metinlerinin (f:454) takip ettiği göze çarpmaktadır.

Bilgi Görseli (Treemap Chart/ Ağaç Haritası Grafığı) 2. Türüne Göre Dağılımı

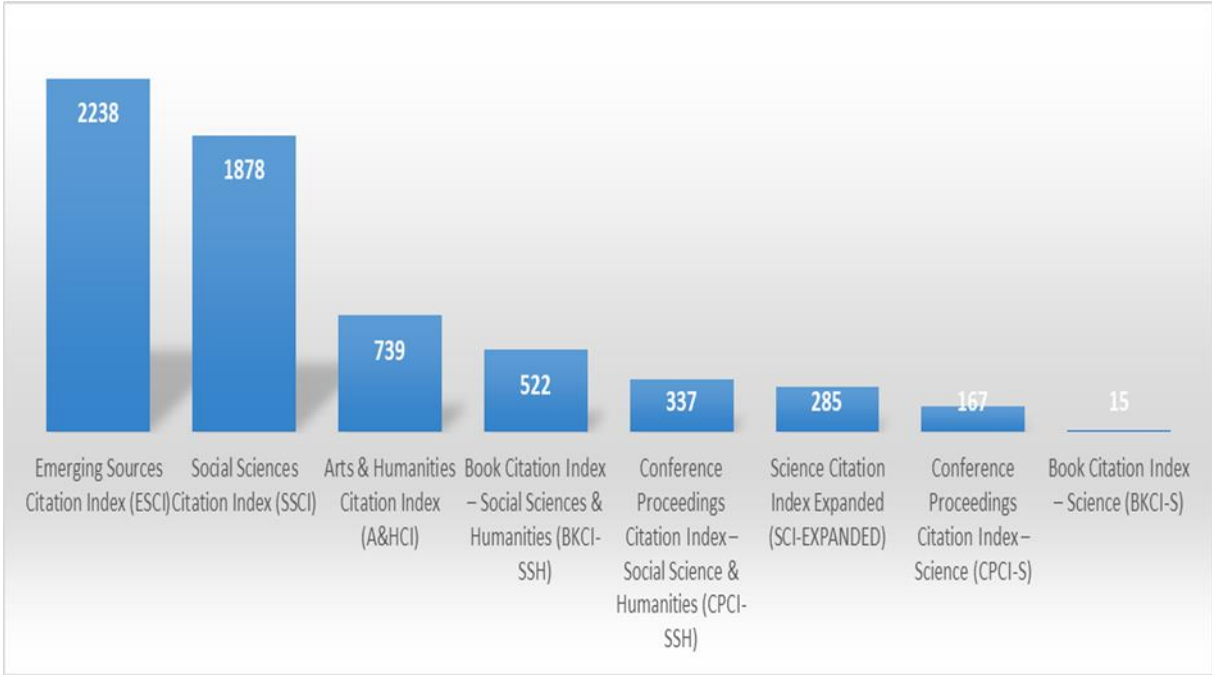

Akademik çalışmaları yazan araştırmacıların profillerine göre dağılıma bakıldığında, 21 çalışmayla üç yazarın ilk sırada yer aldıkları Grafik 2'de görülmektedir. Stjernfelt, F. (f:21), Lauritzen, A. M. (f:21) ve Kosseff, J. (f:21) sıralamasını Zeno-Zencovich, V. (f:12) ile Howard, E. (f:12) adlı yazarların takip ettiği dikkati çekmektedir.

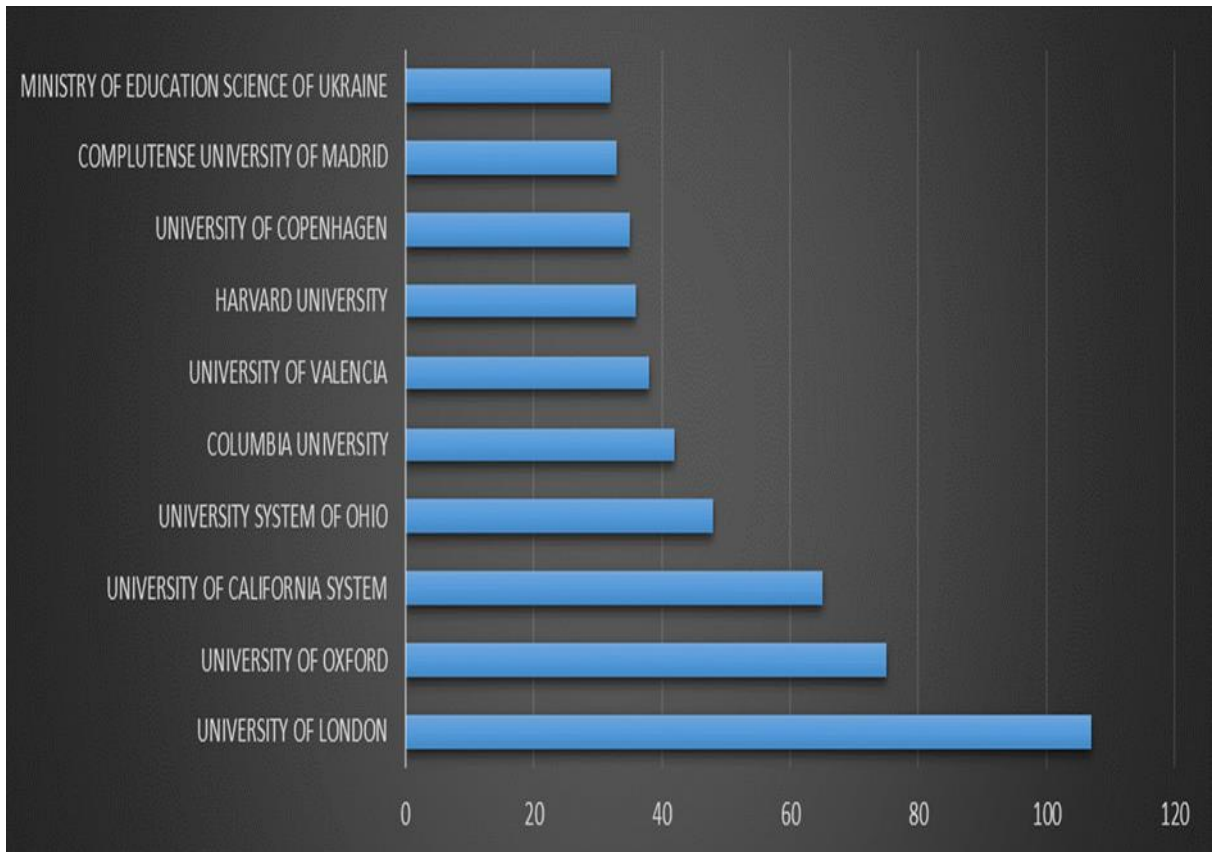
Grafik 2. Araştırmacı Profilleri Dağılımı (En Fazla Çalışması Olan İlk 25 Araştırmacı)

WoS indeksine göre dağılımları Grafik 3'te verilmiştir. Grafiğe göre, akademik çalışmaların en fazla ESCI (f:2238), SSCI (f:1878) ve A&HCI f:(739) indekslerinde, en az çalışmanın ise BKCI-S (f:15) indeksinde yapıldığı göze çarpmaktadır.

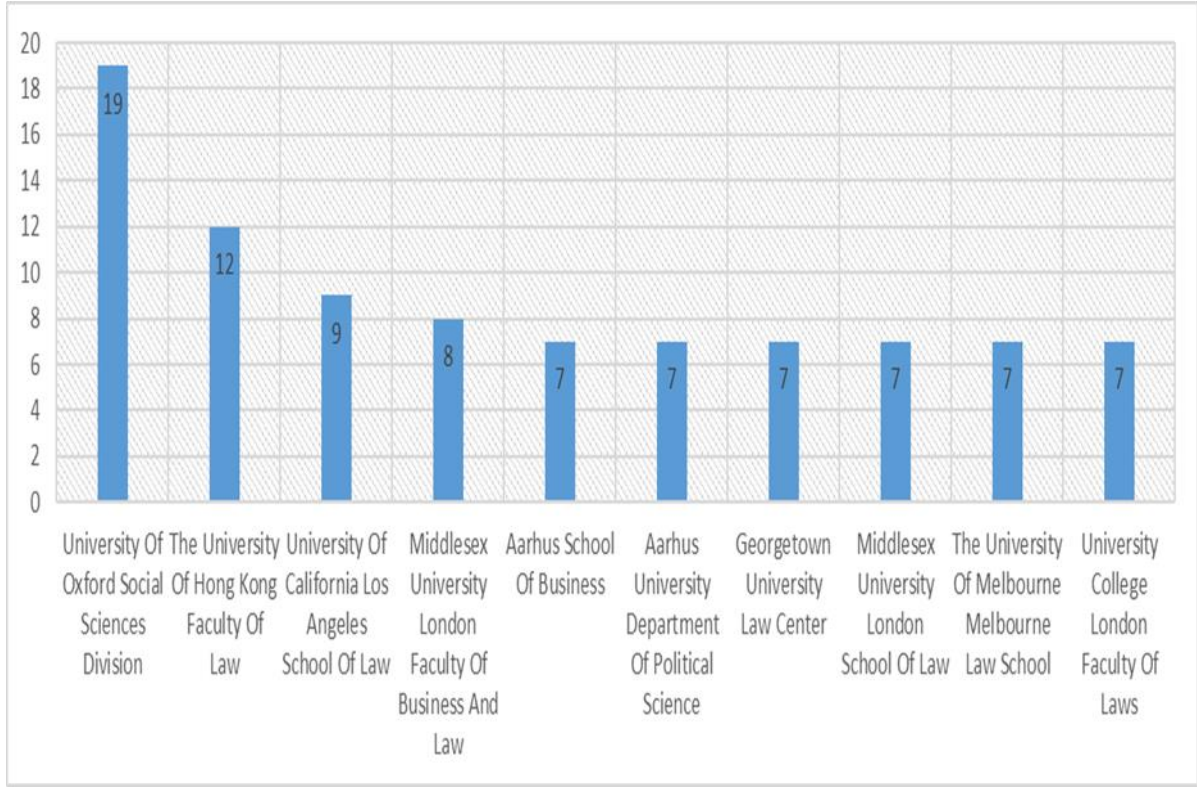
Grafik 3. WoS İndeksine Göre Dağılımları

Akademik çalışmaların kurumlara göre dağılımlarına bakıldığında; en fazla University of London (f:107) üniversitesinde araştırma yapıldığı Grafik 4'te görülmektedir. Bu sıralamayı sırasıyla, University of Oxford (f:75), University of California System (f:65), University System of Ohio (f:48) ve Columbia University'nin (f:42) takip ettiği dikkati çekmektedir.

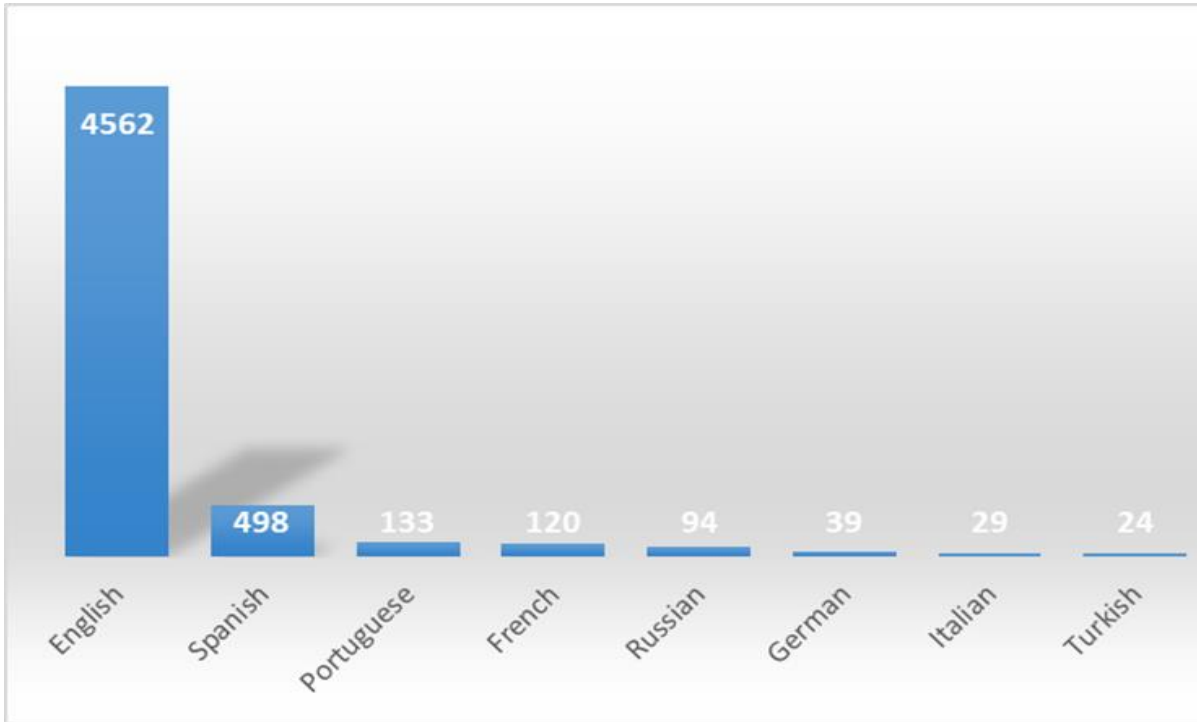
Grafik 4. Kurumlara Göre Dağılımları (İlk 10 Kurum)

Akademik çalışmaların yer aldığı kurumların departmanlara göre dağılımları Grafik 5'te verilmiştir. Grafiğe göre ilk sırada sosyal bilimler departmanı yer alsa da daha sonraki sıralamalarda Hukuk departmanının çoğunlukla yer aldığı göze çarpmaktadır.

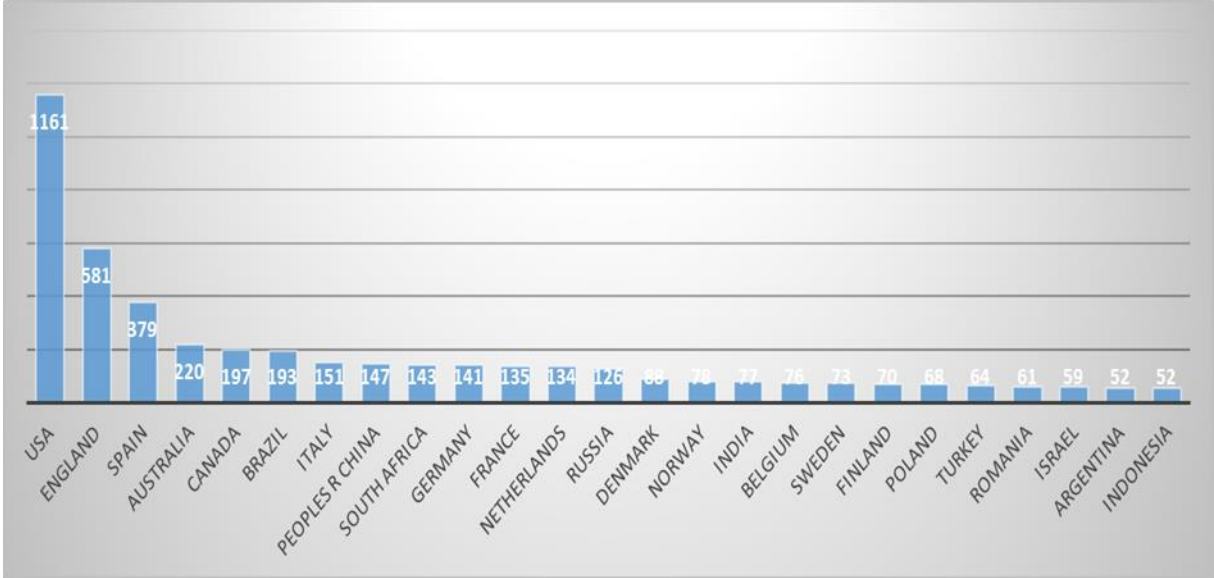
Grafik 5. Kurumların Departmanlarına Göre Dağılımları (İlk 10 Departman)

Akademik çalışmaların yazı diline göre dağılımlarına bakıldığında, en fazla İngilizce (f:4562) yazıldıkları Grafik 6'da görülmektedir. İngilizceyi sırasıyla İspanyolca (f:498), Portekizce (f:133) ve Fransızcanın (f:120) takip ettiği ve ayrıca Türkçe 24 çalışmanın yer aldığı dikkati çekmektedir.

Grafik 6. Yazı Diline Göre Dağılımları (İlk 10 Sıralama)

Akademik çalışmaların yazıldığı ülkelere göre dağılımları Grafik 7’de verilmiştir. Grafiğe göre, Amerika (f:1161), İngiltere (f:581) ve İspanya (379) ülkelerinin en fazla akademik çalışma yazılan ülkeler olduğu, ayrıca Türkiye’de de 64 çalışmanın yer aldığı göze çarpmaktadır. Türkiye bazlı yazılan akademik çalışmaların ilki 1996 yılında (Norman, 1996), en günceli ise 2022 yılında kaleme alınmıştır (Çalışkan Yıldırım ve Uğur, 2022).

Grafik 7. Ülkelere Göre Dağılımları

Akademik çalışmaların araştırma alanlarına göre dağılımlarına bakıldığında; en fazla Government Law (f:2295) alanında yazıldıkları görülmektedir (Bilgi Görseli 3). Bu sıralamayı, Communication (f:860) ve Social Sciences Other Topics’in (f:394) takip ettiği, hukuk ve iletişim araştırma alanları ağırlıklı akademik çalışmalar yazıldığı dikkati çekmektedir.

Bilgi Görseli (Treemap Chart/ Ağaç Haritası Grafiği) 3. Araştırma Alanlarına Göre Dağılımı

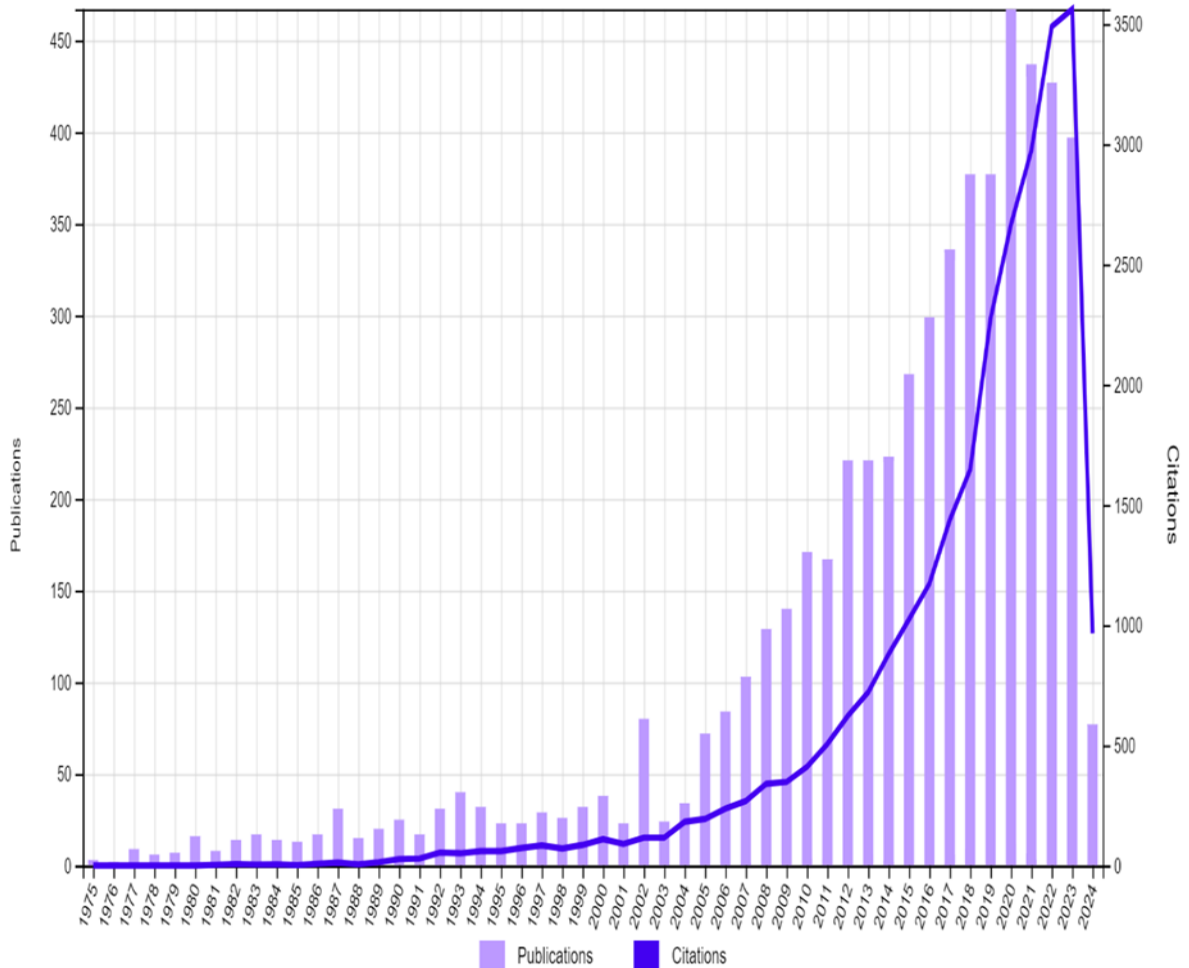

Akademik araştırmalara finansman desteği sağlayan kuruluşların bilgileri Tablo 1’de verilmiştir. Tabloya göre, en fazla finansman desteği yapan kuruluşun European Union (EU) (f:29) olduğu görülmüştür. Avrupa Birliği’nin dışında çok sayıda farklı kuruluş tarafından da akademik çalışmalara destek verildiği göze çarpmaktadır.

Tablo 1. Finansman Desteği Sağlayan Kuruluş Bilgileri (İlk 10 Kuruluş)

Kuruluş Bilgileri	f
EUROPEAN UNION (EU)	29
UK RESEARCH INNOVATION (UKRI)	29
EUROPEAN RESEARCH COUNCIL ERC	18
NATIONAL SCIENCE FOUNDATION NSF	17
ECONOMIC SOCIAL RESEARCH COUNCIL ESRC	15
SPANISH GOVERNMENT	12
SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES RESEARCH COUNCIL OF CANADA SSHRC	10
SWEDISH RESEARCH COUNCIL	10
ARTS HUMANITIES RESEARCH COUNCIL AHRC	9
RESEARCH COUNCIL OF FINLAND	9

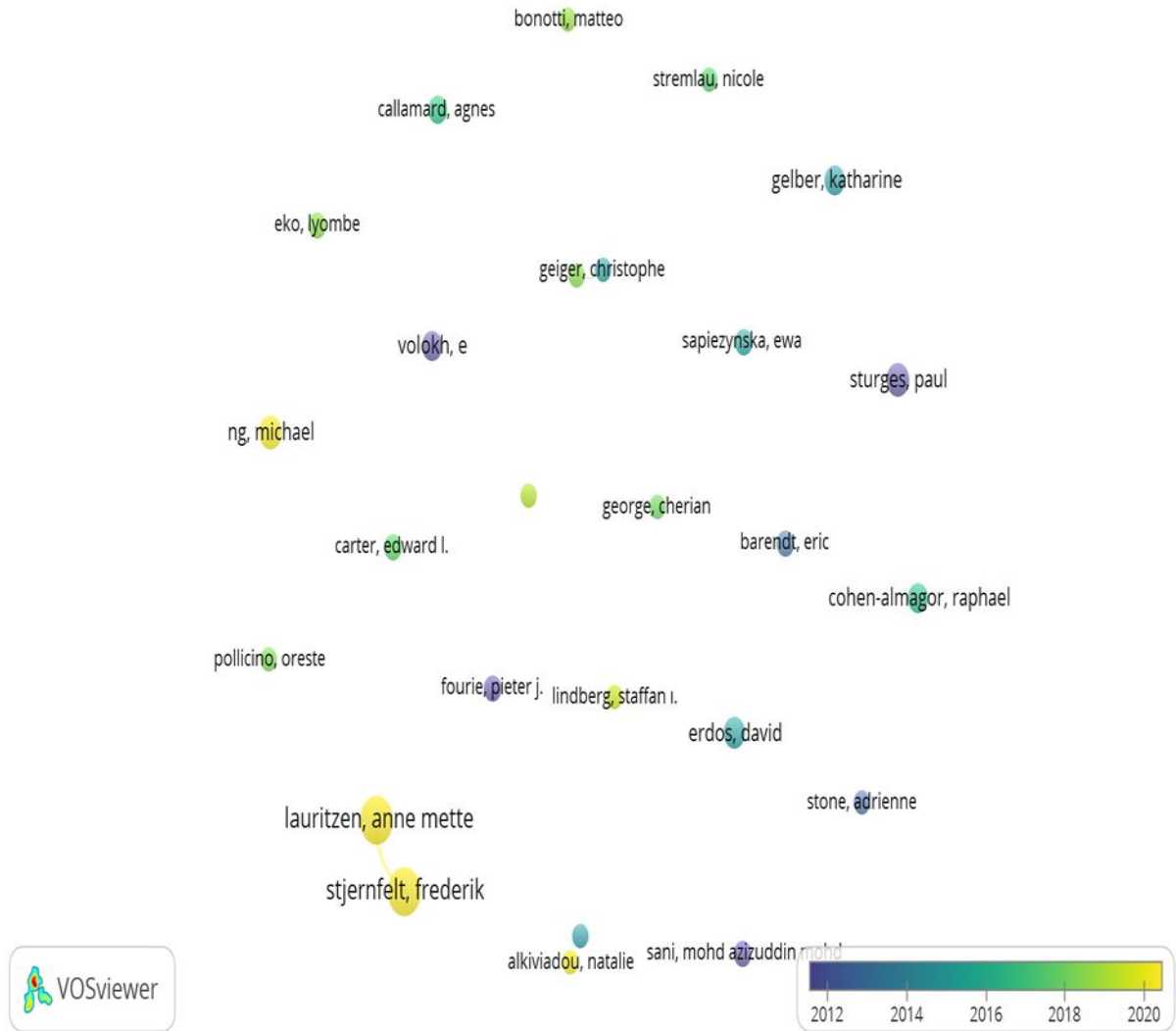
Akademik çalışmalara yapılan atıflara bakıldığında en fazla atfın 2020 yılında (f:2666) yapıldığı görülmektedir (Grafik 8). 1975 ve 1976 yılları haricinde her yıl, akademik çalışmaların atıf aldığı da dikkati çekmektedir.

Grafik 8. Akademik Yayınların Yıllara Göre Atıf Dağılımları

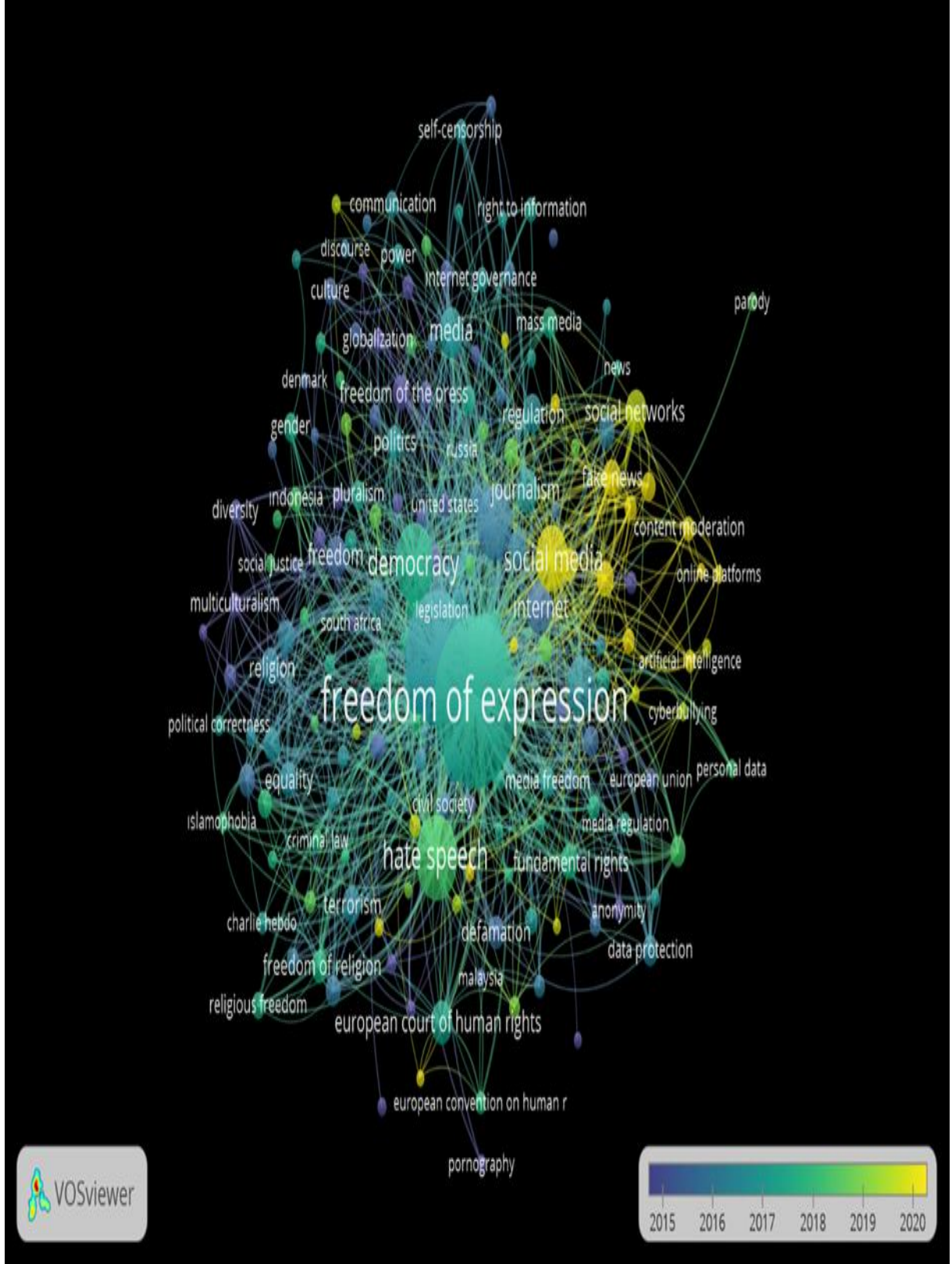
En fazla atıf alan çalışmanın 2017 yılında yazıldığı ve 1037 atıf aldığı görülmüştür (Brubaker, 2017). Diğer en fazla atıf alan çalışmalar ise, 2000 yılında yazılan ve 280 atıf alan bir makale (Cohen, 2000) ile 2004 yılında yazılan ve 279 atıf alan makale olarak belirlenmiştir (Balkin, 2004). Türkiye bazlı yazılan akademik çalışmalar incelendiğinde, en fazla atıf alan eserlerin sırasıyla, 2014 yılında yazılan ve 197 atıf alan makale (Özbudun, 2014) ile 1997 yılında yazılan ve 170 atıf alan makaleye (Göle, 1997) ait olduğu sonucuna varılmıştır.

VOSviewer paket programı içerisinde analiz çeşidi ve analiz birimi seçilerek farklı ağ haritaları oluşturulmaktadır. Araştırmacının program içerisinde yaptığı tercihler doğrultusunda, belge ve atıf sayısına göre ağ haritalarının içeriği değişmektedir. Kitap, makale, bildiri belge kapsamında yer almaktadır. Ağ haritalarının oluşturulması amacıyla belge ve atıf sayılarında belirli bir tercih yolu izlenmemiştir. Ağ haritaları oluşum sürecinde programa dahil edilen belge ve atıf sayıları belirtilerek araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak ortak yazarlık ağı haritası elde edilmiştir. Analiz birimi yazarlar ve analiz çeşidi de ortak yazarlık seçilmiştir. Bir yazarın en az 5 belgeye sahip olması ve de en az 5 atıf alması işaretlenmiştir. 7578 yazardan 26'sının bu eşiği sağladığı görülmüştür. Ortak yazarlık ağı haritası ile bu alanda birlikte çalışan yazarların ortaya konulması amaçlanmıştır, alanda öncü olan yazarların bağlantıları belirlenmiştir. Ortak yazarlık ağı en yüksek yazarların; Lauritzen, A. M. ile Stjernfelt, F. olduğu Şekil 1'de görülmektedir.

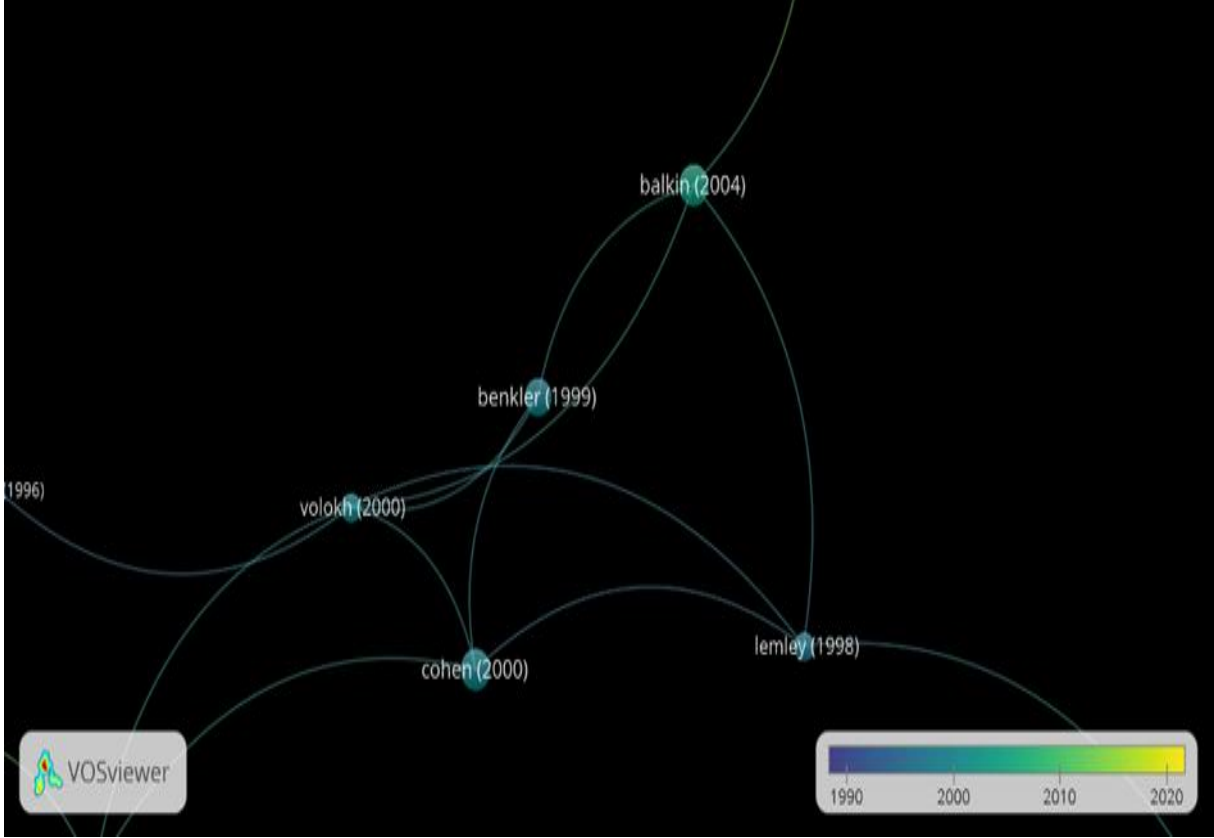
Şekil 1. Ortak Yazar Ağı

Analiz birimi anahtar kelimeler ve analiz çeşidi de eş oluşum seçilerek anahtar sözcük birlikteliği ağı haritası elde edilmiştir. Anahtar kelimelerin en az 10 kez birlikte görünümü işaretlenmiş, 9408 anahtar kelimenin yalnızca 187'sinin eşiği karşıladığı görülmüştür. Eşiği sağlayan anahtar kelimelerin oluşturduğu sözcük ağı haritası Şekil 2'de görülmektedir. Toplam bağlantı gücü en yüksek olan anahtar kelimelerin; “freedom of expression”, “freedom of speech”, “hate speech”, “democracy” ile “human rights” oldukları göze çarpmaktadır.

Şekil 2. Anahtar Sözcük Birlikteliği Ağ Haritası

Analiz birimi doküman, analiz çeşidi atıf seçilerek doküman atıf ağı haritası oluşturulmuştur. Bir belgenin en az 50 atıf alması seçilmiştir. 5662 belgenin 87'sinin bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Daha sonra 87 dokümanın yalnızca 15'inin birbiriyle bağlantılı olduğu uyarısı dikkate alınarak, yalnızca en büyük bağlantı öge setinin ağ haritasında gösterilmesi istenmiştir. Oluşturulan doküman atıf ağı haritası Şekil 3'te gösterilmiştir. Bağlantı gücü en yüksek dokümanların; Volokh (2000), Solove (2003), Balkin (2004), Lemley (1998) ve Cohen (2000) olduğu belirlenmiştir.

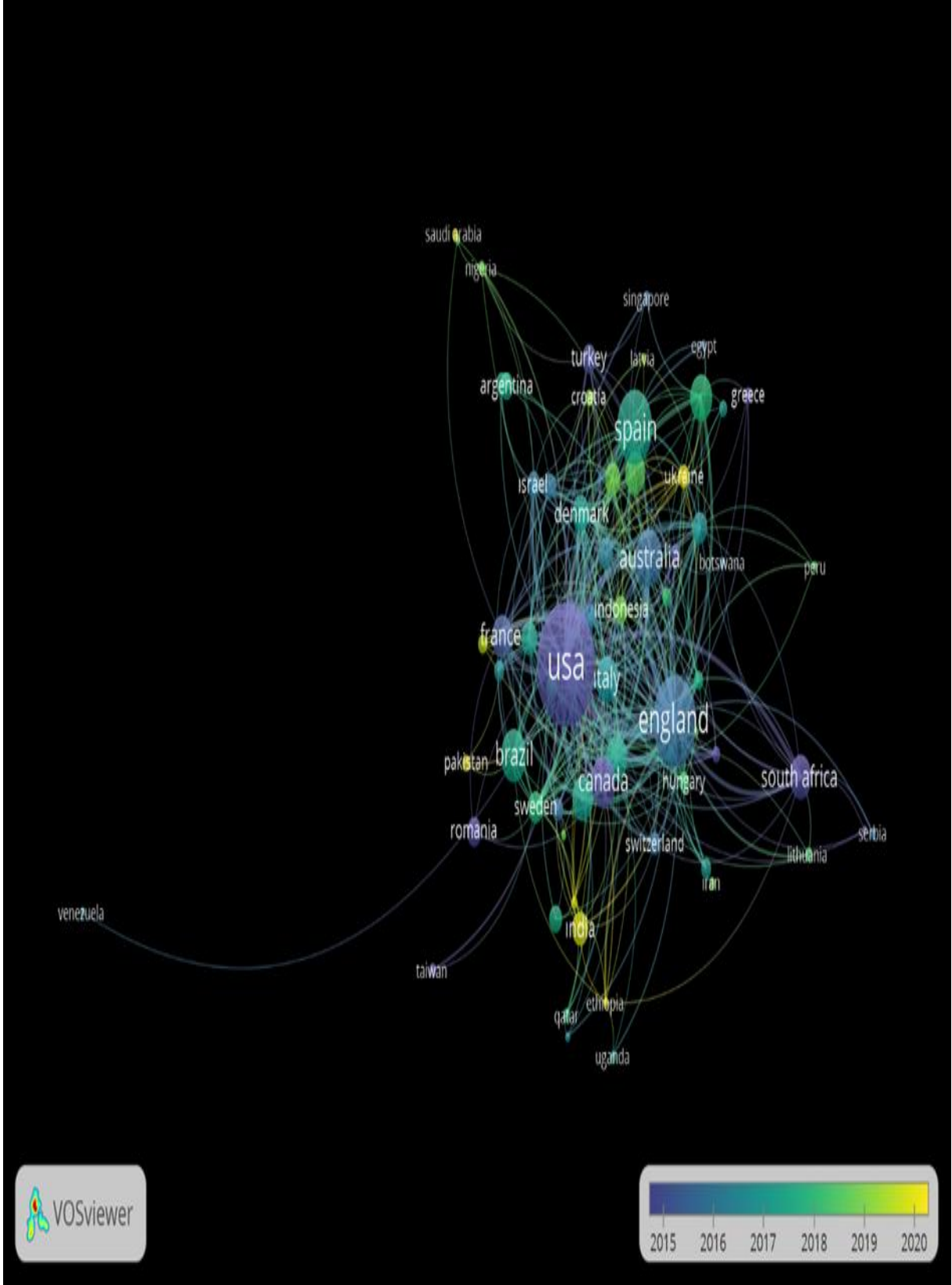
Şekil 3. Doküman Atıf Ağı Haritası

Analiz birimi yazarlar analiz çeşidi atıf seçilerek oluşturulan yazar atıf ağı haritası Şekil 4'te verilmiştir. Bir yazarın en az 5 belgeye sahip olması ve de 4 atıf alması istenmiş, 7578 yazarın 28'inin bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Sistem uyarısı dikkate alınarak yalnızca birbirleriyle bağlantılı 5 yazarın yer aldığı veri setinin ağ üzerine dahil edilmesi istenmiştir. Bağlantı gücü en yüksek atıf ağına sahip yazarların; Howard, E., Bonotti, M., Gelber, K., Stone, A. olduğu görülmüştür.

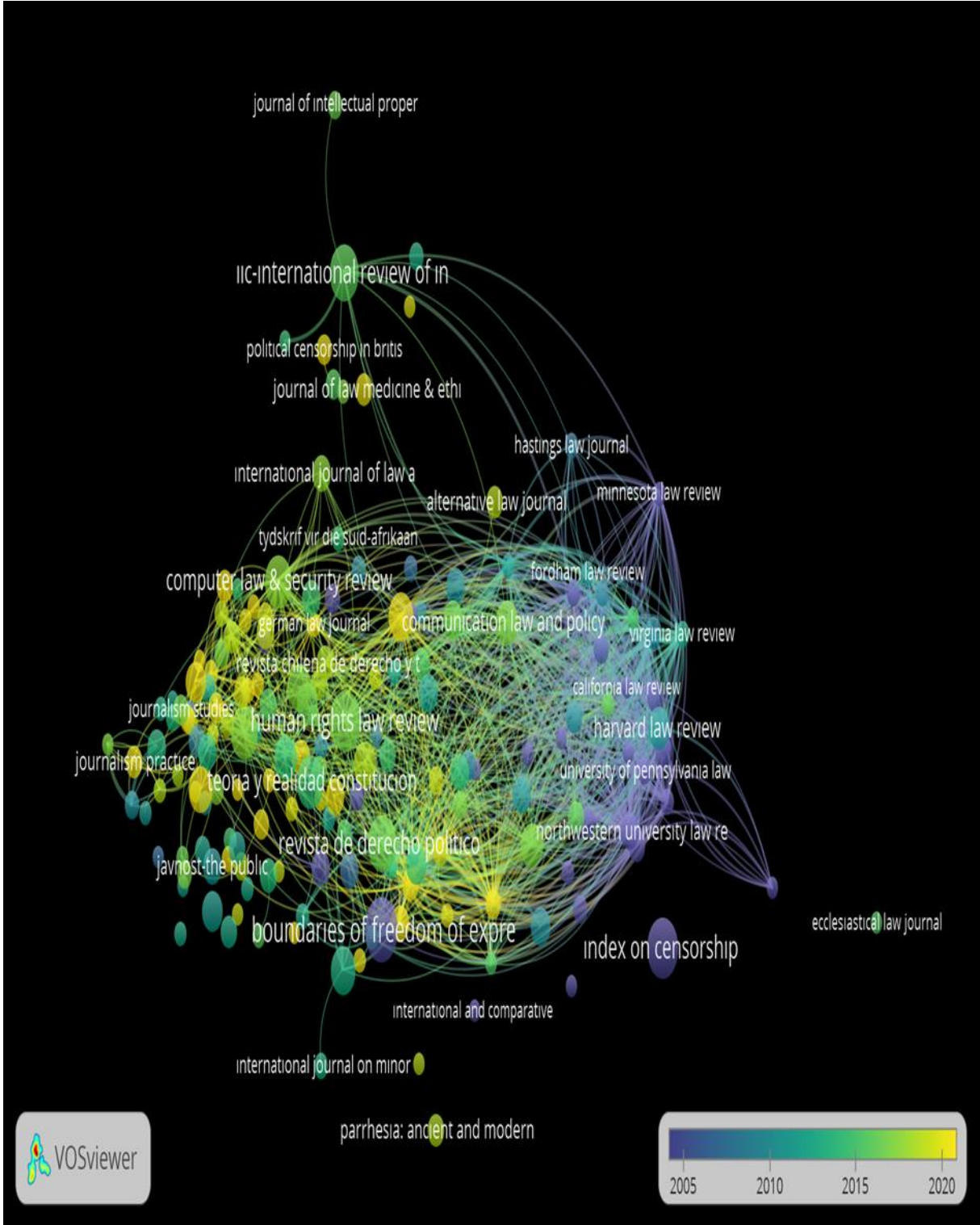
Şekil 4. Yazar Atıf Ağı Haritası

Analiz birimi ülkeler analiz çeşidi de atıf seçilerek oluşturulan ülke atıf ağı haritası Şekil 5'te verilmiştir. Bir ülkenin alacağı belge sayısı en az 5 ve de alacağı atıf sayısı da 5 işaretlenmiş, 130 ülkenin 76'sının eşiği karşıladığı görülmüştür. Sistem uyarısı dikkate alınarak yalnızca birbirleriyle bağlantılı 69 ülkenin yer aldığı veri setinin ağ üzerine dahil edilmesi istenmiştir. Bağlantı gücü en yüksek atıf ağına sahip ülkelerin; Amerika, İngiltere, Hollanda, Avustralya, İspanya ve İtalya oldukları belirlenmiştir.

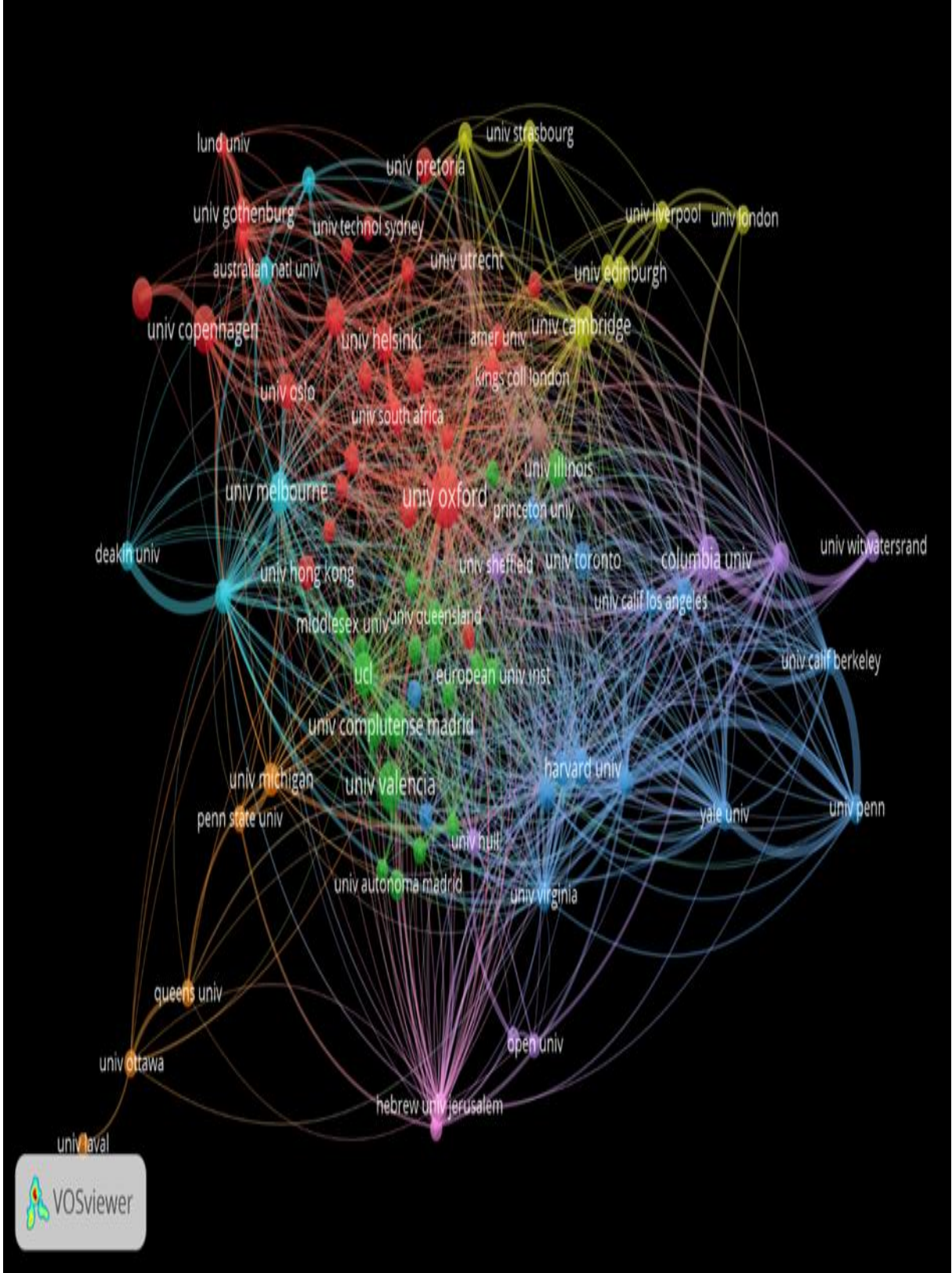
Şekil 5. Ülke Atıf Ağı Haritası

Analiz birimi kaynaklar analiz çeşidi ise bibliyografik eşleşme/bağlantı seçilerek kaynak bibliyografik eşleşme ağı haritası oluşturulmuştur. Bir kaynağın en az 5 belgeye sahip olması ve de en az 5 atıf alması seçilmiştir. 2666 kaynağın 177'sinin bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Daha sonra 177 kaynağın yalnızca 174'ünün birbiriyle bağlantılı olduğu uyarısı dikkate alınarak, yalnızca en büyük bağlantı öge setinin ağ haritasında gösterilmesi istenmiştir. Oluşturulan kaynak bibliyografik eşleşme ağı haritası Şekil 6'da gösterilmiştir. Toplam bağlantı gücü en yüksek kaynakların; Duke Law Journal, Harvard Law Review, Northwestern University Law Review, Boston University Law Review, New York University Law Review ve Michigan Law Review olduğu belirlenmiştir.

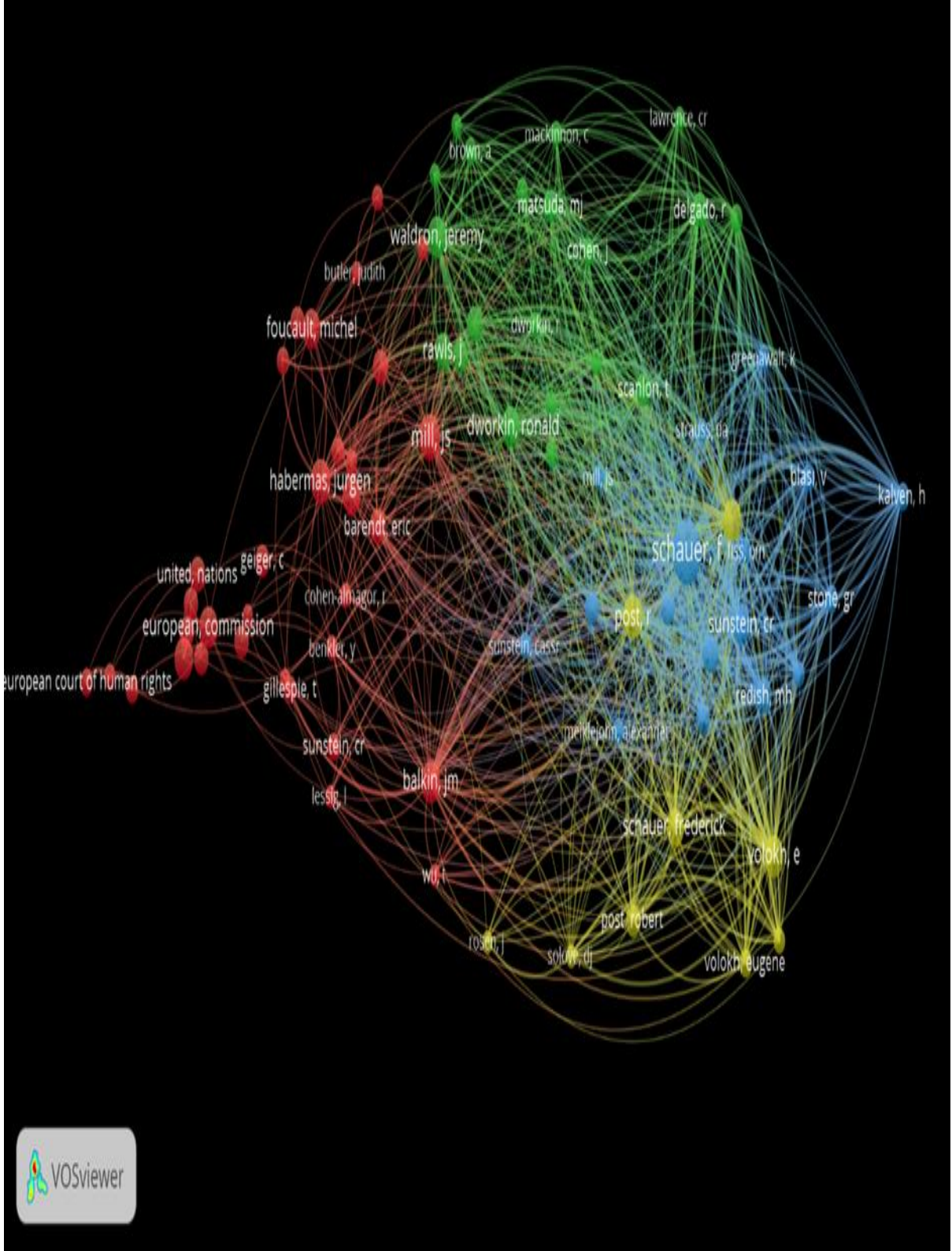
Şekil 6. Kaynak Bibliyografik Eşleşme Ağı Haritası

Analiz birimi kurumlar/organizasyonlar analiz çeşidi de bibliyografik eşleşme/bağlantı seçilerek oluşturulan kurum/organizasyon bibliyografik eşleşme ağı haritası Şekil 7’de verilmiştir. Organizasyonların/kurumların alacağı belge sayısı en az 10 ve alacağı atıf sayısı da 10 işaretlenmiş, 3282 kurumun 91’inin eşiği karşıladığı görülmüştür. Toplam bağlantı gücü en yüksek kurumların; Oxford University, Yale Law School, Yale University ve Columbia University oldukları belirlenmiştir.

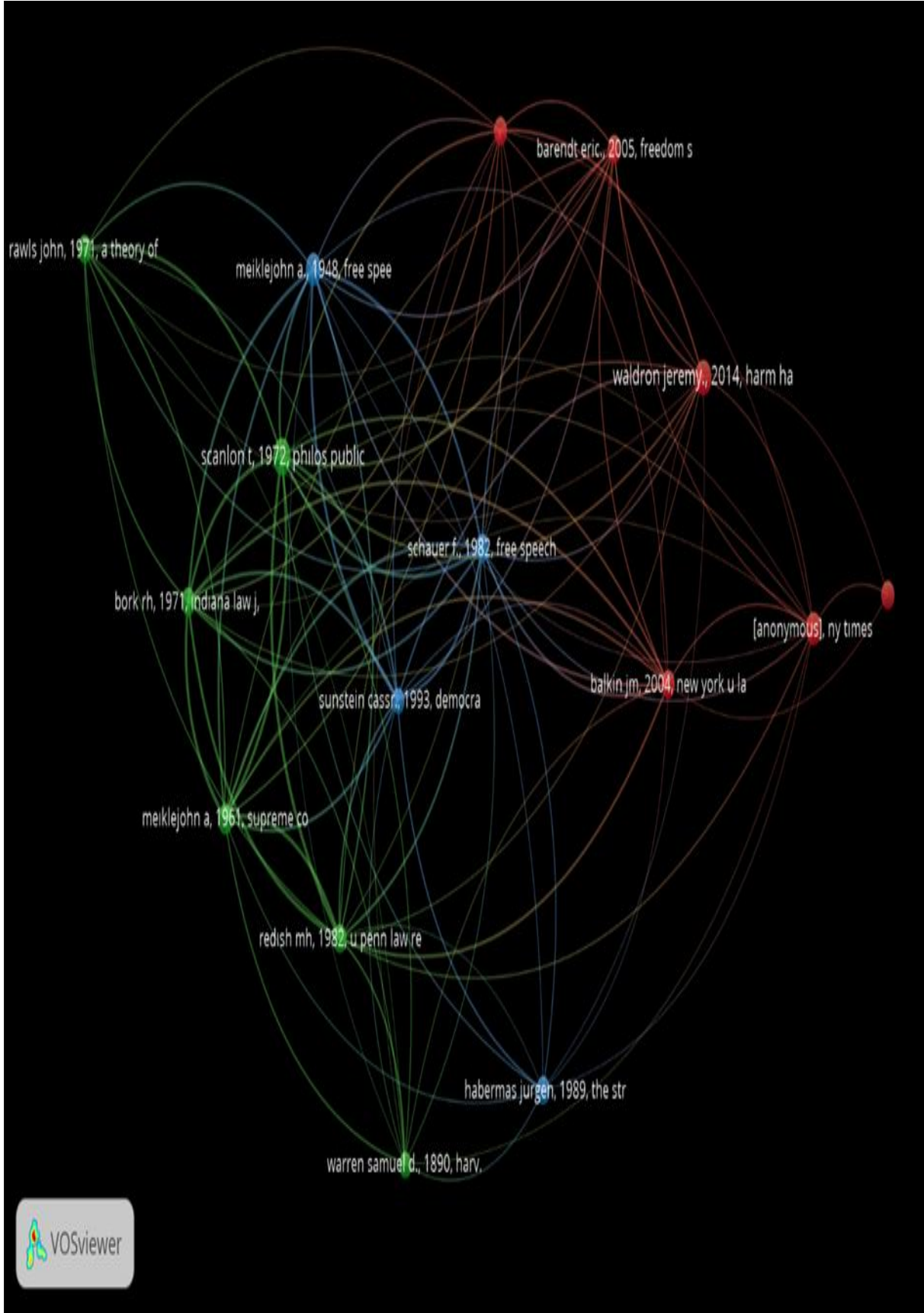
Şekil 7. Kurum/Organizasyon Bibliyografik Eşleşme Ağı Haritası

Analiz birimi atıf yapılan yazarlar ve analiz çeşidi de ortak atıf seçilerek yazar ortak atıf ağı haritası oluşturulmuştur. Bir yazarın en az aldığı atıf sayısı 50 seçilmiştir. 100409 yazarın 80'i bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Daha sonra 80 yazarın yalnızca 79'unun birbiriyle bağlantılı olduğu uyarısı dikkate alınarak, yalnızca en büyük bağlantı öge setinin ağ haritasında gösterilmesi istenmiştir. Oluşturulan yazar ortak atıf ağı haritası Şekil 8'de gösterilmiştir. Toplam bağlantı gücü en yüksek yazarların; Schauer, F., Post, R. C., Volokh, E., Baker, C. E. ve Sustain, C. R. olduğu belirlenmiştir.

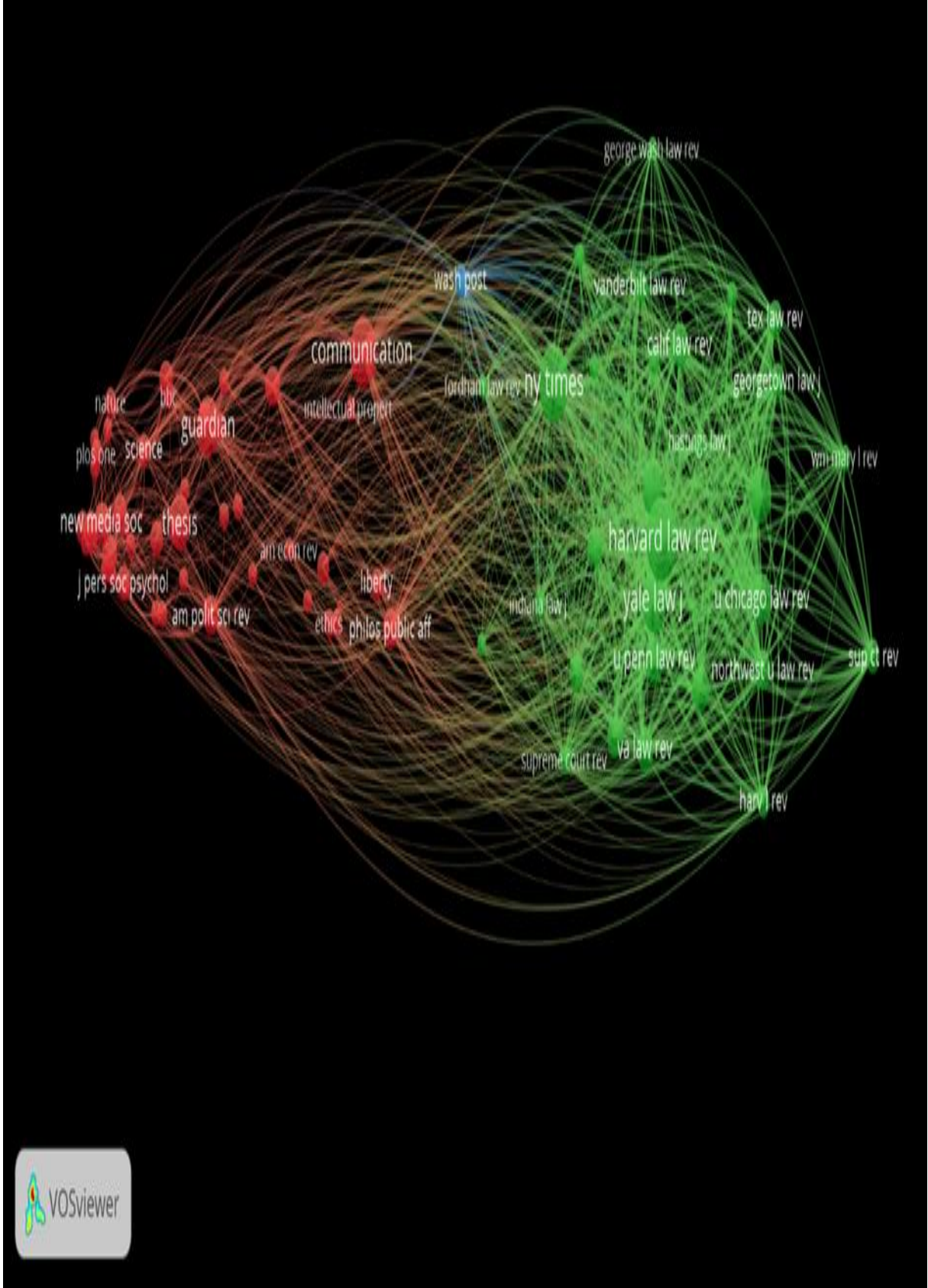
Şekil 8. Yazar Ortak Atıf Ağı Haritası

Analiz birimi atıf yapılan referanslar analiz çeşidi de ortak atıf seçilerek oluşturulan referans ortak atıf ağı haritası Şekil 9'da verilmiştir. Atıf yapılan referansların en az aldığı atıf miktarı 40 seçilmiştir. 168836 çalışmanın 16'sının bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Toplam bağlantı gücü en yüksek atıf yapılan referansın Scanlon, T. (1972) olduğu belirlenmiştir.

Şekil 9. Referans Ortak Atıf Ağı Haritası

Analiz birimi atıf yapılan kaynaklar ve analiz çeşidi de ortak atıf seçilerek kaynak ortak atıf ağı haritası oluşturulmuştur (Şekil 10). Atıf yapılan kaynakların en az aldığı atıf miktarı 100 seçilmiştir. 100497 kaynağın 78'inin bu eşiği karşıladığı görülmüştür. Toplam bağlantı gücü en yüksek atıf yapılan kaynakların; Harvard Law Review, New York Times, Yale Law Journal, Stanford Law Review ve Columbia Law Review olduğu belirlenmiştir.

Şekil 10. Kaynak Ortak Atıf Ağı Haritası

SONUÇ VE ÖNERİLER

İfade özgürlüğü, temel hak ve özgürlüklerin içselleştirilmesi adına hayati öneme sahip bir kavramdır ve demokratik toplumlarda anayasal güvence altına alınmıştır. İnsan hakları metinlerinde ifade özgürlüğünün gerekliliği ve sınırlılıkları yer almaktadır. Hukukçular, siyaset bilimciler ve iletişim bilimciler için, ifade özgürlüğü üzerinde tartışılan ve sayısız çalışma yapılan bir kavram olarak literatürde güncelliğini korumaktadır.

Birçok veri tabanından istifade edilerek yapılan bibliyometrik çalışmalar sayesinde, araştırmacılara çalışılan konu ile ilgili durumları, gelişimleri, yenilikleri, eğilimleri hakkında bilgi verilmektedir. Literatürde ifade özgürlüğü konusunda tüm alanları kapsayan bibliyometrik bir çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmayla katkıda bulunmak istenmiştir. Mevcut durumun ortaya konduğu nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilen bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen WoS üzerinde tüm alanlar içerisinde yer alan ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmalar incelenmiştir. Elde edilen veriler bibliyometrik analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Akademik çalışmalar; WoS kategorisine, yıllara, türlerine, araştırma profillerine, WoS indekslerine, kurumlarına, departmanlarına, yazı diline, ülkelere, araştırma alanlarına, finansman desteği sağlayan kuruluş bilgilerine, atıf dağılımlarına göre ayrılarak farklı değişkenler açısından ele alınmıştır. VOSviewer yazılım aracı yardımıyla da bibliyometrik haritaları çıkarılmış, verilerin görselleştirilmesi sağlanmıştır.

Bu çalışma, ifade özgürlüğü konulu akademik çalışma yapmayı planlayan araştırmacılara literatür taraması yaparken, hangi yazarların hangi eserlerini incelemesi gerektiğini gösteren niteliktedir. Bu özelliğiyle, gelecekte yapılacak araştırma eğilimlerinin yönlendirilmesine imkan tanımaktadır.

Araştırma kapsamında, 1975-2024 yılları arasında incelenen akademik çalışmalar içerisinde; 7578 yazarın, 130 ülkede, 3282 kurum bağlantısıyla birlikte, 2666 kaynak üzerinde, 5662 belge (kitap, makale, kitap bölümü, bildiri) ve 9408 anahtar kelime kullanarak çalışmalar yürüttüğü görülmüştür.

WoS veri tabanında ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların ilk olarak 1975 yılında ele alındığı belirlenmiştir. 1975 yılından günümüze genel olarak giderek artan eğilim içerisinde yer alan ifade özgürlüğü konulu eserlerin olması bu konuya verilen önemin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Kitap, kitap bölümü, makale, bildiri gibi birçok türde binlerce eserde ifade özgürlüğünün önemi, gerekliliği, sınırlılıkları vurgulanmıştır. Akademik çalışmaların en fazla makale türünde kaleme alındığı belirlenmiştir.

WoS kategorilerine göre dağılımlarına bakıldığında; en fazla hukuk, iletişim ve politika kategorilerinde yer alması, konunun özellikle hukukçular, iletişim bilimciler ve siyaset bilimciler açısından sıklıkla ele alınmasının bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Yine aynı şekilde araştırma alanlarına göre bakıldığında; en fazla hukuk ve iletişim alanlarında eserler verildiği belirlenmiştir.

Akademik çalışmalar çoğunlukla ESCI ve SSCI gibi önemli indekslerde yer almıştır. Üniversite dağılımlarına bakıldığında; çok sayıda üniversite personelinin bu konuda çalışma yapması, konunun önemini gözler önüne sermiştir. Aynı şekilde bazı yazarların 21 çalışma içerisinde yer alması da bu konuyu destekler niteliktedir. İfade özgürlüğü konusunda araştırma yapmayı düşünenlerin en başta bakması gereken yazarlar; Stjernfelt, F., Lauritzen, A. M. ve Kosseff, J.'dir. Literatürde en fazla çalışmaya sahip bu araştırmacıların çalışmalarından istifade etmek ve önerilerini dikkate almak gerekmektedir.

Çalışmalar akademik departmanlarına göre ayrıldığında; ilk 10 departmanın 7'sinin hukuk departmanı olması, hukukçular açısından sıklıkla ele alınan bir konu olduğunu göstermektedir. Çalışmaların en fazla İngilizce yazıldıkları belirlenmiştir. Türkçe 24 eserin olması bu konuda

Türkçe eserlerin az sayıda olduğunu, daha fazla Türkçe eserlerin literatüre kazandırılması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca yapılan akademik çalışmalar içerisinde Türkçe eserlerin az olmasında, WoS veri tabanında taranan indeksli dergilerin yabancı dil ağırlıklı olduğu göz önünde bulundurularak Türkçe dışında eserler verilmesinin etkili olduğu değerlendirilmiştir. Birçok yabancı dilde eserler verilmesi bir bakıma, konunun birçok dil açısından anlaşılması ve önemsenmesi gerektiğinin işareti olarak görülmüştür.

Ülke dağılımlarına bakıldığında; yüzde fazla ülke arasında Amerika, İngiltere ve İspanya'nın bu konuda en fazla akademik çalışma yapan ülkeler olduğu belirlenmiştir. Araştırmalara finansman desteği sağlayan kuruluşlar arasında en fazla desteğin Avrupa Birliği tarafından olması, bu konuya verilen önemin göstergelerinden biri olarak görülmüştür.

Çalışmalarda 9408 anahtar kelime kullanılması, ifade özgürlüğü konusunda farklı bilim dalları içerisinde ve farklı başlıklar altında araştırmalar yapıldığını göstermektedir. Araştırmalarda en fazla kullanılan anahtar sözcüklerin; "freedom of expression" ile "freedom of speech" olduğu belirlenmiştir. Bu husus, akademik çalışma yapacakların anahtar sözcük kullanımı tercihinde, yol gösterici olması açısından önem arz etmektedir.

Araştırma sonucunda, ifade özgürlüğü konulu akademik çalışmaların; birçok dilde, yüzlerce ülkede, 1975 yılından günümüze genel itibarıyla artan eğilim göstererek, her türde çok sayıda eserler verilerek öneminin vurgulandığı, çok sayıda atıf aldıkları, ülke ve yazarlar bazında ortak çalışmalarda kaleme alındığı görülmüştür. Her ne kadar ortak çalışmalar kaleme alınsa da yeterli olmadığı elde edilen sonuçlar arasındadır. 7578 yazar içerisinde 5 belgeye ve 5 atıfa sahip ortak çalışma yapan sadece 26 yazarın olması, konu hakkında daha fazla ortak çalışma yapılmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Aynı şekilde 5662 belge içerisinde 50 atıf alıp birbirleriyle bağlantılı olan yani ortak atıf içerisinde yer alan 15 doküman olduğu görülmüştür. Bu dokümanlar içerisinde Volokh (2000) en yüksek bağlantı gücüne sahiptir. Araştırmalarda en fazla kullanılan dokümanlar arasında yer almaktadır. Literatür taraması yapanların bu çalışmayı incelemesi yararına görülmektedir. 2666 kaynak içerisinde en fazla atıf alan dergiler; Duke Law Journal ile Harvard Law Review dergileridir. Bu dergiler akademik çalışma yapanların öncelikle bakacağı dergiler arasında yer almalıdır.

İfade özgürlüğü birçok özgürlüğü bünyesinde barındırır. Basın özgürlüğü de ifade özgürlüğünden beslenen özgürlüklerden biridir (Schauer, 2002:6). Başka bir ifadeyle, demokratik toplumlarda basın özgürlüğü, ifade özgürlüğüne verilen önemin göstergesi olarak görülmektedir. Aynı şekilde basın özgürlüğünün olmadığı ortamlar, ifade özgürlüğüne önem verilmediğinin bir işaretidir. Basın özgürlüğünün dünya ülkelerinde uygulanıp uygulanmadığını gösteren birçok rapor vardır. Bu raporlar, belirli kriterler doğrultusunda, puanlama sistemiyle oluşturulan endeksler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birisi de Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'dir. Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütünün 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde yayımladığı raporda; 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye'nin yedi basamak ilerleyerek 165'inci sıradan 158'inci sıraya yükseldiği fakat halen basın özgürlüğü konusunda "çok vahim" ülkeler kategorisinde yer aldığı ifade edilmiştir (RSF, 2024; BBC News Türkçe, 2024). Türkiye, basın özgürlüğü konusunda böylesine vahim bir durumda iken, Türkiye'de (f:64) yapılan ifade özgürlüğü ile ilgili akademik çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili daha çok akademik çalışma yapılarak, konunun önemine vurgu yapılması gerekmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında; giderek artan bir eğilim sergilediği, konunun önemi görülerek giderek daha da ortak çalışmalar yapıldığı, her geçen sene atıf sayılarında artış yaşandığı görülmüştür. Gelecekte olası eğilimlere bakıldığında; çalışmaların büyük oranda makale olarak ele alınabileceği, birçok dilde yazılsa da İngilizcenin hakim dil olacağı, Amerika'nın başı çekeceği, hukukçuların, iletişim bilimcilerin ve de siyaset bilimcilerin

çoğunlukla bu çalışmaları kaleme alacağı, departman olarak bakıldığında hukuk departmanı yazarlarının çalışmalarda büyük oranda bulunacağı, anahtar kelime olarak da genel kullanıma bağlı olarak; “freedom of expression” ile “freedom of speech” kelimelerinin hakim olacağı öngörülmektedir.

Araştırma kapsamında yalnızca WoS veri tabanından elde edilen veriler kullanılmıştır. Scopus, Ulakbim, YÖK Ulusal Tez Merkezi, Pubmed, Proquest gibi veri tabanları da araştırma kapsamında incelenebilir, kıyaslamalar yapılabilir ve literatüre katkıda bulunulabilir.

KAYNAKÇA

Akgül, M. E. (2012). “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gereğiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61 (1), 1-42.

Akram, M., Nasar, A., ve Arshad-Ayaz, A. (2022). “A Bibliometric Analysis of Disinformation Through Social Media”, *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 12 (4), e202242.

Al, U. (2008). Türkiye'nin Bilimsel Yayın Politikası: Atıf Dizinlerine Dayalı Bibliyometrik Bir Yaklaşım, (Yayımlanmamış) Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Al, U. ve Coştur, R. (2007). “Türk Psikoloji Dergisi'nin Bibliyometrik “Profili”, *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (2), 142-163.

Alkan, G. (2014). “Türkiye’de Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2012)”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.

Arslan, E. (2022). “Sosyal Bilim Araştırmalarında VOSviewer ile Bibliyometrik Haritalama ve Örnek bir Uygulama”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 33-56.

Artsın, M. (2020). “Bir Metin Madenciliği Uygulaması: VOSviewer”, *Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi B-Teorik Bilimler*, 8 (2), 344-354.

Ayer Öztok, Z. (2023). Türkiye’de Sosyal Medya Kanunu’na Yönelik Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. Şakir Eşitti ve Serhat Çoban (Editörler), *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Türkiye’de Medya ve İletişim* içinde (193-217). Çanakkale: Paradigma Akademi.

Bahçe, A. ve Demir, A. (2017). “İfade Özgürlüğünün Teorik Boyutu ve Türk Hukukunda İfade Özgürlüğü”, *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 41-80.

Balkin, J. M. (2004). “Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for The Information Society”, *New York University Law Review*, 79 (1), 1-58.

Baloğlu, Ç. (2006). İfade Özgürlüğü, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BBC News Türkçe, “Türkiye Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 158'inci Sıraya Yükseldi, Ancak Durumu Hâlâ Çok Vahim”, (2024). <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0v0r3rd2jgo> , 05.05.2024.

Birol, S. (2013). “1961 Anayasasında İfade Özgürlüğü”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 43, 39-54.

Bozkurt, D. ve Dost, Ö. (2002). “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Türkiye”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 47-74.

Brubaker, R. (2017). “Between Nationalism and Civilizationism: The European Populist Moment in Comparative Perspective”, *Ethnic and Racial Studies*, 40 (8), 1191-1226.

- Castillo-Vergara, M., Alvarez-Marin, A. ve Placencio-Hidalgo, D. (2018). "A Bibliometric Analysis of Creativity in The Field of Business Economics", *Journal of Business Research*, 85, 1-9.
- Cohen, J. E. (2000). "Examined Lives: Informational Privacy and The Subject As Object", *Standford Law Review*, 52 (5), 1373-1438.
- Çalışkan Yıldırım, A. ve Uğur, O. (2022). "Employee's Use of Social Media As a Reason For Termination by Employer", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80 (4), 1169-1222.
- Demir Askeroğlu, E. (2018). "Uluslararası Tojdac Dergisinin Bibliyometrik Analizi", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 8 (2), 190-202.
- Dost, S. (2023). "Yapay Zeka ve İfade Özgürlüğü", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28 (49), 279-318.
- Duran, H. (2006). "İfade Özgürlüğü ve Türkiye", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 57-81.
- Erdem, B. (2023). "Ofansif Mizah ve İfade Özgürlüğü", *Anayasa Yargısı*, 39 (2), 311-353.
- Eşidir, Y. ve Gültekin, A. B. (2023). "A Bibliometric Analysis on Life Cycle Assessment of Bricks", *Periodica Polytechnica Architecture*, 54 (1), 63-72.
- Fauzan, F., Lubis, A. F., Febryani, E., ve Raihana, R. (2024). "Analysis of The Influence of Freedom of Expression, Access to Information, and Political Participation on The Protection of Political Rights", *West Science Law and Human Rights*, 2 (1), 62-69.
- Gallot, M. (1975). "Speech in Freedom and Freedom of Speech: Futurism Under Fascism", *Europe : Revue littéraire mensuelle*, 53 (551), 65-73.
- Göle, N. (1997). "Secularism and Islamism in Turkey: The Making of Elites and Counter-Elites", *Middle East Journal*, 51 (1), 46-58.
- Güler, F. (2021). "Siyasi Partiler Hukuku ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi", *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 4 (2), 137-165.
- Karadağ, N. B. (2024). "İfade Özgürlüğü: Bir İnsan Hakkı", *Ankara Barosu Dergisi*, 82 (1), 309-343.
- Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2019). "Yunus Emre İle İlgili Araştırmaların Bibliyometrik Analizi", *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 27, 123-141.
- Kızıloğlu, E. (2022). "Kadın Akademisyenler Üzerine Yapılan Çalışmaların Sistematik Bir Analizi: Scopus Veri Tabanı Örneği", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57 (1), 458-476.
- Lemoine, R. (2024). "Speaking Differently: The "Many-Saying" Politics, Music, and World of Homer's Odyssey", *Interpretation-A Journal of Political Philosophy*, 50 (2), 243-260.
- Modi, R., Vasmatkar, A. ve Nandekar, U. P. (2023). "Relationship Between Human Rights and Copyright Law: Bibliometric Analysis", *Journal of Intellectual Property Rights*, 28 (1), 15-20.
- Norman, U. (1996). "Promoting Spontaneous Speech in The EFL Class", *Foreign Language Annals*, 9 (4), 597-604.
- Orallı, L. E. (2022). "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde İfade Özgürlüğü ve Sınırları", *Tesam Akademi Dergisi*, 9 (2), 537-570.
- Özbey, Ö. (2013). "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (1), 93-146.

- Özbudun, E. (2014). "AKP at The Crossroads: Erdoğan's Majoritarian Drift", *South European Society and Politics*, 19 (2), 155-167.
- Pritchard, A. (1969). "Statistical Bibliography or Bibliometrics", *Journal of Documentation*, 25, 348-349.
- RSF, Reporters Sans Frontières (2024). <https://rsf.org/en/index> , 01.05.2024.
- Scanlon, T. (1972). "A Theory of Freedom of Expression", *Philosophy and Public Affairs*, 1, 204-226.
- Schauer, F. (2002). *İfade Özgürlüğü: Felsefi Bir İnceleme*, Çev: M. Bahattin Seçilmişoğlu, Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları.
- Şahin, Z. B. (2023). "Dezenformasyonla Mücadelede İfade Özgürlüğü: İçeriğin Korunması ve 29. Madde", *Yeni Medya*, 15, 282-299.
- Şen, A. F. ve Şen, Y. F. (2015). "Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 122-136.
- Tumay, M. (2020). "Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü Kavramı, İçeriği ve Sınırlarının Belirlenmesi Sorunu", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 117-130.
- Uysal, B. ve Ulusinan, E. (2020). Sağlık Hukuku Üzerine Üretilen Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi. Ayten Dinç (Ed.), *Sağlık Bilimlerinde Multidisipliner Araştırmalar-I* içinde (25-42). İstanbul: Efe Akademi.
- Wallin, J. (2005). "Bibliometric Methods: Pitfalls and Possibilities", *Basic and Clinical Pharmacology and Toxicology*, 97 (5), 261-275.
- Web of Science (WoS) (2024). <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search> , 08.05.2024.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zupic, I. ve Čater, T. (2015). "Bibliometric Methods In Management And Organization", *Organizational Research Methods*, 18 (3), 429-472.

EXTENDED ABSTRACT*GENİŞLETİLMİŞ ÖZET***BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ACADEMIC STUDIES ON FREEDOM OF EXPRESSION
ACCORDING TO WOS DATA (1975-2024)**

Introduction and Research Purpose: Freedom of expression is a concept of vital importance for the internalization of fundamental rights and freedoms and is constitutionally guaranteed in democratic societies. The necessity and limitations of freedom of expression are included in human rights texts. For lawyers, political scientists and communication scientists, freedom of expression remains up-to-date in the literature as a concept that is discussed and countless studies have been conducted. The aim of the study is to reveal the bibliometric profile of academic studies on freedom of expression, which has an important place in both communication sciences and law. In addition to evaluating the current situation of studies on freedom of expression, future trends have been tried to be determined. In this context, it is aimed to be a guide for those who do research in the fields of law, political sciences and communication sciences and who want to learn about academic studies on freedom of expression. It is also aimed to help those who have a special interest in freedom of expression to become familiar with the literature.

Literature Review: Thanks to bibliometric studies conducted using many databases, researchers are provided with information about the situation, developments, innovations and trends regarding the subject under study. Since there is no bibliometric study covering all areas on freedom of expression in the literature, we wanted to contribute with this study. In this study, which was carried out with a case study, one of the qualitative research methods in which the current situation is revealed, academic studies on freedom of expression in all fields were examined on WoS, a reliable database, with the purposeful sampling method. The data obtained was analyzed by bibliometric analysis and content analysis. Academic studies; It is discussed in terms of different variables, separated according to WoS category, years, types, research profiles, WoS indexes, institutions, departments, writing language, countries, research areas, information about the organization providing funding support, and citation distribution. With the help of the VOSviewer software tool, bibliometric maps were created and the data was visualized.

Methodology and Findings: It has been determined that academic studies on freedom of expression were first discussed in the WoS database in 1975. The existence of works on freedom of expression, which has been in an increasing trend since 1975, has been evaluated as an indicator of the importance given to this issue. The importance, necessity and limitations of freedom of expression have been emphasized in thousands of works of many types, such as books, book chapters, articles and papers. It has been determined that academic studies are mostly written as articles. Looking at their distribution according to WoS categories; The fact that it is mostly included in the categories of law, communication and politics is evaluated as a reflection of the fact that the subject is frequently discussed especially by lawyers, communication scientists and political scientists. Similarly, when looked at according to research areas; It was determined that the most works were published in the fields of law and communication. It has been observed that WoS categories and research areas give the same results. Academic studies have mostly been included in important indexes such as ESCI and SSCI. When looking at university distributions; The fact that many university personnel are working on this subject has revealed the importance of the subject. Likewise, the fact that some authors are included in 21 studies also supports this issue. When studies are separated according to academic departments; The fact that 7 of the top 10 departments are legal departments shows that it is a frequently discussed topic for lawyers. It was determined that the studies were mostly written in English. The fact that there are 24 works in Turkish shows that there are few Turkish works on this subject and that more Turkish works should be added to the literature. In addition, it has been evaluated that the lack of Turkish works among the academic studies is due to the fact that the indexed journals scanned in the WoS database are mostly foreign languages, and that the publication of works other than Turkish is effective. The fact that works are written in many foreign languages has been seen as a sign that the subject should be understood and cared for in many languages. Considering the country distribution; It has been determined that among more than a hundred countries, America, England and Spain are the countries that conduct the most academic studies on this subject. The fact that the European Union provides the most support among the organizations that provide financial support for research has been seen as one of the indicators of the importance given to this issue.

Conclusions and Recommendation: As a result of the research, academic studies on freedom of expression; It has been observed that it has shown an increasing trend in many languages, in countless countries, since 1975, and its importance has been emphasized by numerous works in all genres, received numerous citations, and been written in joint works on the basis of countries and authors. Only data obtained from the WoS database was used within the scope of the research. Databases such as Scopus, Ulakbim, YÖK National Thesis Center, Pubmed, Proquest can also be examined within the scope of research, comparisons can be made and contributions to the literature can be made.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Dr. Gökhan BAK			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	WOS VERİLERİNE GÖRE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONULU AKADEMİK ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (1975-2024)			
Tarih <i>Date</i>	16.05.2024			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Dr. Gökhan BAK	% 100	Çıkar Çatışması Yoktur.	-